

35^{let}

Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

Leto XXI Ljubljana, junij 1984 št.: 6

Splošno združenje trgovine – glas vpljočega v puščavi?

Vprašanja, ki se rešujejo zelo počasi ali sploh ne

Iz vrst sindikalnih delavcev je prišla pobuda, naj bi naš časopis prinesel referat, s katerim je predsednik izvršilnega odbora Splošnega združenja trgovine Slovenije, Miran Goslar, nastopil na letošnji seji skupščine združenja; to pa predvsem zaradi tega, da delavci naših trgovinskih ozdov ne bi živeli in delali v malodušju, češ da so v svojih opominih in klicih na pomoč osamljeni in da nimajo nikjer zaslombe.

Besedilo objavljamo nekoliko skrajšano zaradi odmaknjenosti samega dogodka, ne pa tudi problematike, ker so bile izjave namenjene določenemu krogu in oprte na razmere v določenem trenutku.

V uvodu ugotavlja, da so nekatera teh vprašanj stalno na dnevnem redu skupščine združenja, vendar da se zelo počasi ali pa sploh ne razrešujejo. »Mislim, da je slej ko prej centralno vprašanje vloga in pomen trgovine in s tem v zvezi v bistvu spor, ki ga imamo z zvezno administracijo, in trgovino z ukrepi ekonomske politike neprestane potiska na obrobje družbenega interesa, razen seveda, če gre za restriktivne ukrepe,« pravi avtor.

Podvojiti napore v dokazovanju, predlaganju in sodelovanju

Če je za našo ekonomsko politiko značilno omejevanje in prepovedovanje, kar naj bi čim bolj oteževalo delo ter tiščalo gospodarstvo navzdol, potem vse to za trgovino velja še bolj in v neprimerno večji ter še bolj stopnjevani meri. O tem bi se dalo navajati veliko praktičnih dokazov, čeprav je na drugi strani nešteto političnih in resolucijskih stališč, ki razglasajo drugačne načelne usmeritve. Vendar je zvezna administracija očitno močnejša ter spretnejša, da kar naprej uveljavlja svoje poglede. To je seveda usodno za naš nadaljnji proces in za uspeh ali neuspeh ekonomske stabilizacije.

Ob takšni situaciji v Jugoslaviji bijemo bitko med osnovnimi načelnimi izhodišči ter našo vsakdanjo prakso. Seveda je težko pričakovati, da bodo naša prizadevanja, kako to spremeniti, kaj dosti bolj uspešna, kot pa so bila doslej.

Vendar bi bil napačen zaključek, da bi to lahko vodilo k zmanjšanju naše aktivnosti. Nasprotno, treba je podvojiti napore v dokazovanju, v predlaganju rešitev ter v sodelovanju z vsemi tistimi dejavniki, ki pri tem lahko pomagajo.

Podatki o reproduktivni in akumulacijski sposobnosti trgovine

O slabitvi ekonomskega položaja ter reproduktivne sposobnosti trgovine ni treba izgubljati veliko besed. Vse analize, ki so jih delali Splošno združenje trgovine Slovenije, SDK ter razni drugi organi, vsako leto večkrat, še posebej seveda ob letnih obračunih, kažejo na te probleme.

Poudariti je treba, da primerjave za celotno tekoče leto ali pa za eno leto nazaj ne dajejo prave slike. Nekaterim zveznim analitikom, zaposlenim v Zveznem sekretariatu za trg in splošne gospodarske zadeve ter v Zvezni skupnosti za cene, zelo ustreza, če se prikazuje, kako je v trgovini, in to predvsem zaradi tega, ker je znano, da je v njej manj izgub kot v proizvodnji. To se pravi, da ekonomski položaj trgovine kot celote sploh ni tako slab. Šele podatki za več let v resnici pokažejo trajno slabšanje ekonomskega položaja trgovine, zlasti trgovine na debelo in trgovine na drobno.

Relativno manjši obseg izgub v trgovini pa gre pripisati stalnemu zastajanju osebnih dohodkov zaposlenih. Če upoštevamo vse manjši obseg investicij, ki iz leta v leto nominalno upadajo, ter vse težji položaj trgovine v pogledu lastnih obratnih sredstev, pa je slika tega položaja trgovine že mnogo bolj zaokrožena.

Osnovni zaključek je, da tak

Nadaljevanje na strani 3

Tudi letos so se mercatorjevci skupno in organizirano udeležili pohoda po poteh partizanske Ljubljane v soboto, 12. maja. Okrepčilo na poti čez Golovec jlm je priredil Mercator-Rožnik. Foto: K. Hvastija

V osrednji Sloveniji nastaja velik sozd

O dogovarjanju med članicami sozdov KIT in Mercator za združitve v nov velik sozd, ki naj nastopi že z januarjem 1985, berite na strani 8.

Poslovni rezultati sozda v prvem četrtletju

Poslovni rezultati v prvem trimesečju niso in ne morejo biti dovolj zanesljiva osnova za oceno uspešnosti poslovanja in za oceno uresničevanja sprejete poslovne politike v tekočem letu. Tudi primerjalno obdobje (prvo trimesečje letos glede na prvo trimesečje lani) je časovno že tako odmaknjeno, pogoji poslovanja pa bistveno drugačni, da tudi ni najboljša osnova za primerjanje poslovnih rezultatov. Zato imajo naslednji najpomembnejši kazalci poslovnih rezultatov sozda Mercator v obdobju 1. 1.–31. 3. 1984 predvsem informativni značaj.

Elementi	Januar 1983	marec 1984	Ind.
Celotni prihodek	13,329.699	21,075.003	158
– prihodki od obresti	81.591	219.745	269
Porabljena sredstva	11,689.793	18,409.158	157
– amor. po predpis. stop.	163.421	221.824	136
Dohodek	1,639.906	2,665.844	163
– del doh. za obresti	237.496	511.091	215
Čisti dohodek	1,047.673	1,620.603	155
– del ČD za osebne dohodke	708.123	992.416	140
– del ČD za skup. porabo	71.524	93.642	131
– del ČD za poslovni sklad	228.408	435.050	190
– del ČD za rezervni sklad	34.728	93.421	269
Akumulacija	284.610	558.042	196
Sredstva za reprodukcijo	448.032	779.867	174
Izguba	29.884	27.785	93

V obdobju 1. 1.–31. 3. 1984 smo v sozdu Mercator ustvarili 21 milijard dinarjev celotnega prihodka, kar pomeni porast za 58% glede na enako obdobje lani.

Porabljena sredstva v prvem trimesečju letos kažejo za eno indeksno točko počasnejšo rast kot celotni prihodek, ustvarjen dohodek se je zvišal za 63% v primerjavi z enakim lanskim obdobjem. V prvem trimesečju le-

tos smo v sozdu Mercator ustvarili 2,7 milijarde dinarjev dohodka.

Med obveznostmi iz dohodka predstavljajo obresti za kredite kar 48% vseh obveznosti. Del dohodka za obresti je 511 milijonov dinarjev in se je zvišal za 115%. S prihodki od obresti smo v prvem trimesečju letos pokrili 43% plačanih obresti (lani v prvem trimesečju le 34%).

Za osebne dohodke smo v

prvem četrtletju letos namenili za 40% več sredstev kot v enakem obdobju lani.

V sozdu Mercator je bil v prvem trimesečju letos povprečni obračunani mesečni čisti osebni dohodek na delavca 18.407 din, kar je zvišanje za 40% glede na prvo trimesečje lani in zvišanje za 13% glede na leto 1983.

V prvem četrtletju 1984 smo v sozdu Mercator ustvarili 558 milijonov dinarjev akumulacije in 780 milijonov dinarjev sredstev za reprodukcije; akumulacija se je zvišala za 96% in sredstva za reprodukcijo za 74% v primerjavi s prvim četrtletjem 1983.

Z izgubo je v prvem trimesečju letos v sozdu Mercator poslovalo 8 ozdov (lani v istem obdobju 12 ozdov) v višini 27,8 milijona dinarjev, kar je za 7% več kakor v enakem obdobju lani. Ob tem relativno ugodnem podatku je zaskrbljujoče, da v prvem trimesečju letos v sozdu Mercator kar 14 ozdov ni ustvarilo čistega dohodka za poslovni sklad, kar pomeni, predvsem ob povečanju obrestih mer in drugih ukrepov, v prihodnje veliko nevarnost za poslovanje z negativnimi rezultati.

France Kastelic

V našem jubilejnem letu bomo po 35 letih imeli enkratno priložnost občutiti, kako je bilo na začetkih – če se bo tako nadaljevalo

Iz statističnih pregledov
sozda

Zakaj z enakim številom zaposlenih nekajkrat slabši učinek?

V sozdu Mercator smo imeli ob koncu meseca marca letos 214 samopostrežnih trgovin. V tabeli prikazujemo tiste samopostrežne trgovine, ki so imele v prvem trimesečju 1984 največji promet na zaposlenega. Hkrati pa prikazujemo tiste samopostrežne trgovine, ki so imele v prvem trimesečju 1984 najnižji promet na zaposlenega. Razvidno je, da je kar 18 SP imelo v prvem trimesečju na zaposlenega promet večji od 2,4 milijonov dinarjev in da je kar 17 SP trgovin imelo v prvem trimesečju na zaposlenega promet manjši od 1 milijona dinarjev. V teh SP trgovinah je potrebno podrobno raziskati vzroke za slab učinek in polskati možnosti za povečanje učinkovitosti poslovanja.

Skupni promet samopostrežnih trgovin in promet na zaposlenega v prvem četrtletju 1984 – najboljši in najslabši

Samopostrežne trgovine z najvišjim prometom na zaposlenega

v 000 din									
Rang	Samopostrežne trgovine	Prodajni prostor m ²	Kumulativni promet 1983	Indeks 1984	Zaposleni 1983	Indeks 1984	Promet na zaposlenega 1983	Indeks 1984	
1.	Mestinje (Jelša)	217	17.596	28.500	162	10	80	1.759	3.562
2.	Riharjeva (Dolomiti)	238	27.615	45.230	164	15	15	1.841	3.015
3.	Vrhnika (Dolomiti)	195	18.731	29.499	157	12	10	1.561	2.949
4.	Gerbičeva (Dolomiti)	235	14.685	22.712	155	10	8	1.408	2.839
5.	Bonifacija (Dolomiti)	290	21.836	33.897	156	18	12	1.213	2.825
6.	Trg kom. Staneta 6 (Grmada)	294	22.602	36.474	162	13	13	1.739	2.806
7.	Sojerjeva 64 (Grmada)	220	21.753	31.512	145	13	12	1.673	2.626
8.	Rožna dol. (adaptac. Dolomiti)	254	4.949	28.751	—	—	11	—	2.614
—	Proletarska 4 (Golovec)	245	21.432	33.986	159	13	13	1.648	2.614
10.	Poslovalnica 9 (STP Hrastnik)	352	20.509	28.102	137	14	11	1.464	2.554
11.	Fužine (Golovec)	335	25.179	43.404	173	19	17	1.325	2.553
12.	Rožanska 2 (Grmada)	220	26.095	40.261	155	15	16	1.739	2.516
—	Ul. Bratov Babnik (Grmada)	288	17.740	27.680	156	12	11	1.478	2.516
14.	Hrušica (Golovec)	168	—	12.475	—	—	5	—	2.495
15.	Grosuplje (Dolomiti)	240	23.357	32.249	138	16	13	1.459	2.480
16.	Krim (Dolomiti)	167	16.259	24.589	151	10	10	1.626	2.459
17.	Zalog (Golovec)	210	21.157	31.825	151	15	13	1.410	2.448
18.	Bratov. ploščad (Grmada)	210	19.210	31.265	163	13	13	1.477	2.405

Samopostrežne trgovine z najnižjim prometom na zaposlenega

v 000 din											
Rang	Samopostrežne trgovine	Prodajni prostor v m ²	Kumulativni promet		In-	Zaposleni		In-	Promet na zaposlenega		In-
			1983	1984	d eks	1983	1984	d eks	1983	1984	d eks
1.	Izola (Preskrba)	78	2.805	4.388	157	7	6	85	401	731	183
2.	Piran (Preskrba)	175	4.322	6.300	146	7	8	114	617	787	128
3.	Šestova (Metlika)	95	-	5.579	-	-	7	-	-	797	161
4.	Grahovo (Preskrba)	38	3.046	4.658	153	6	5	83	507	812	147
5.	Hruševje (Izbira)	160	2.235	3.308	148	4	4	100	559	827	98
6.	Vera G. Bist. (Univerzal)	144	2.588	3.377	131	3	4	134	863	844	149
7.	Podsreda (Jelša)	40	1.175	1.751	149	2	2	100	587	875	106
8.	Market Ormož (Zarja)	141	6.861	7.229	105	8	8	100	857	903	120
9.	Kostrivnica (Jelša)	70	2.271	2.729	121	3	3	100	757	909	141
10.	Kobilje (Univerzal)	40	1.995	2.806	141	3	3	100	665	935	174
11.	Razdrto (Izbira)	200	1.089	1.887	173	2	2	100	544	943	118
12.	Preskrba (Univerzal)	65	2.448	2.873	118	3	3	100	816	958	171
13.	Dolga vas (Univerzal)	65	3.446	4.889	142	6	5	84	574	978	143
14.	Rakek (Preskrba)	79	4.123	5.879	143	6	6	100	687	979	134
15.	Izvir Petišovci (Univerzal)	65	3.668	4.914	134	5	5	100	734	983	162
16.	Koper (Preskrba)	122	1.222	1.971	162	2	2	100	611	985	158
17.	Prestranek (Izbira)	50	4.993	7.901	158	8	8	100	624	987	155

5. zasedanje delavskega sveta SOZD

Vesna Bleiweis

Potrjevanje poročil in predlogov

Delegati, ki so se 24. aprila 1984 udeležili zasedanja, so brez razprave sprejeli poročila, predloge in sklepe, ki so jim jih ponudile strokovne službe in njegova komisija.

Poročilo o poslovnih rezultatih sozda v letu 1983 je bilo časovno res nekoliko odmaknjeno, saj so nam bližje ugotovitve poslovanja v prvih treh mesecih letošnjega leta. Poročevalec je poudaril nekaj problemov, ki se bodo glede na ukrepe tekoče ekonomske politike še bolj odrazili v poslovnih rezultatih tekočega leta. Delegati so menili, da je Delovna skupnost SOZD v letu 1983 vse naloge, ki jih je opredelila s planskim aktom, opravila zadovoljivo, prav tako pa se je racionalno in v skladu s samoupravnimi akti obnašala pri uveljavljanju s sredstvi za svoje delo in razvoj.

Opravili so imenovanja oziroma potrditev predloga koordinacijskega odbora sindikata SOZD za uredniški odbor glasila in njegovega odgovornega urednika ter izvolili delegata v skupščino konzorcija za kmetijstvo. Delegat je svetovalec generalnega direktorja SOZD Mercator za agroživilstvo, Mitja Ponikvar, njegov namestnik pa je namestnik direktorice M-Interne banke, France Kastelic. Prav tako so delegati soglasno sprejeli predloge komisije za ugotavljanje upravičenosti do kori-

ščenja solidarnostnih sredstev skupne porabe. Po sklepu delavskega sveta so vse organizacije upravičene do koriščenja teh sredstev in upamo, da so vse organizacije, ki jih sklepi zadevajo (tiste, ki dajejo in tiste, ki sredstva prejmejo) sklepe tudi že uresničile.

Sklepi delavskega sveta SOZD Mercator

sprejeti na 5. zasedanju, 24. aprila 1984 v Ljubljani

Delovna skupnost SOZD Mercator je v letu 1983 izpolnila planske obveznosti iz letnega programa dela za uresničevanje zahtev skupnega pomena SOZD Mercator.

Delovna skupnost je v letu 1983 uporabljala in razpolagala s sredstvi za delo v skladu z določili svojih splošnih samoupravnih aktov oziroma samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela.

Ostane prispevka uporabnikov storitev Delovne skupnosti po zaključnem računu za leto 1983 v višini 9.613.521,50 din bo

Delovna skupnost vrnila uporabnikom.

Delež, ki ga bo Delovna skupnost SOZD vrnila posamezni TOZD, bo ugotovljen na podlagi višine prispevka, ki ga je TOZD plačala Delovni skupnosti SOZD v letu 1983.

Neuporabljena obračunana sredstva amortizacije čistih skupnih služb, Komeriale in investicijskega inženiringa v višini 4.106.234,55 din se nameni za odplačilo kreditov in nabavo

nove opreme sektorja za AOP v letu 1984, po odobrenem programu nabave opreme za računalništvo.

Delavski svet SOZD Mercator ugotavlja, da so vse organizacije, ki su zaposile za koriščenje sredstev sklada skupne porabe, upravičene do solidarnostnega izplačila regresa za letni dopust v višini 5000 din bruto na zaposlenega in regresa za prehrano med delom v višini 1100 din neto mesečno na zaposlenega.

Za solidarnostne namene morajo članice sozda združiti za:

M-Nanos, TOZD Indus	1.152.200 din
TOZD Trgovina Rakek	1.055.800 din
M-Rožnik, TOZD Preskrba	1.130.000 din
TOZD Gradišče	630.200 din
M-HG, TOZD Jelka	837.699 din
TOZD Sremič	798.000 din
M-Rudar, TOZD Univerzal	729.600 din
TOZD Preskrba	272.400 din
M-AK Krško, TOZD Vinogradništvo-kleti	447.400 din
M-Ograd	1.637.000 din

Vse TOZD združene v SOZD Mercator, so dolžne izpolniti obveznosti do koristnic solidarnostnih sredstev in nakazati pripadajoče deleže na račun št. 50101-726/3-91267 SOZD Mercator, Ljubljana, sklad skupne porabe do 15. maja 1984. Članice sozda so dolžne združiti sredstva v višini, kot je izkazana za posamezno organizacijo v priloženi tabeli, ki je sestavni del sklepa. Za uresničitev sklepa so odgovorni vodje finančno-računovodskih služb.

Vse organizacije-koristnice solidarnostnih sredstev so dolžne vrniti sredstva v 2 letih. Če pa organizacija pred iztekom roka oblikuje sklad skupne porabe za druge namene v taki višini,

da obveznost lahko poravna, mora to storiti pred iztekom s pogodbo določenega roka za vračilo. Koristnice morajo solidarnostna sredstva vrniti v enkratnem znesku z 12% obrestmi.

Za podpis posojilne pogodbe z organizacijami-koristnicami solidarnostnih sredstev se pooblašča generalni direktor SOZD Mercator.

Organizacijam:

– M-Nanos, TOZD TMI se odloži plačilo obresti na sredstva koriščena v letu 1980, 1981, in 1982. Plačilo se odloži za eno leto;

– M-Nanos, TOZD Trgovina Rakek se odloži vračilo sredstev

koriščenih v letu 1982 in se po daljša rok do 30. 5. 1985;

– M-Hoteli gostinstvo, TOZD Sremič se odloži vračilo sredstev koriščenih v letu 1982. Plačilo se odloži za eno leto;

– M-Rožnik, TOZD Velebit govovnica Beograd ni potrebno vrniti solidarnostnih sredstev pred potekom roka za vračilo. Vse je določen s pogodbo.

Za odgovornega urednika glasila Mercator za obdobje 1984–86 se imenuje Jaro Novak, vodja centra za obveščanje SOZDA Mercator. Za člane uredniškega odbora glasila pa:

– Kristina Antolič, M-Izbira Panonija
– Marko Bokal, Delovna skupnost SOZD Mercator
– Mile Dolenc, M-Velepreskrba, TOZD Grosist
– Meta Malus, M-Mednarodna trgovina, TOZD Contal
– Sergej Paternost, M-Nanos
– Ljuba Suković, M-Velepreskrba, TOZD Standard
– Mirko Vaupotič, M-Sadje zelenjava

Sprejme se poročilo o delovanju dosedanjih delegatov v skupščini konzorcija za kmetijstvo in poročilo o opravljenih nalogah konzorcija. Za novega delegata v skupščini konzorcija se imenuje Mitja Ponikvar, svetovalec generalnega direktorja SOZD Mercator za agroživilstvo, za njegovega namestnika pa mag. France Kastelic, ekonomist, namestnik direktorice M-Interne banke.

Sprejme se informacija o združitvi Trgovske delovne organizacije »Modna hiša, Ljubljana, v SOZD Mercator.

Pismo z Bližnjega vzhoda

Mercator je tudi v drugih državah!

Dragi odgovorni urednik

Zelo sem bil vesel in z menoj delavci Mercatorjeve YU restavracije v Bagdadu, ko smo 14. maja prejeli slavnostno številko našega Mercatorja. Čeprav smo oddaljeni na tisoče kilometrov od sedeža sozda – za 6 mesecev – živimo in delamo za skupni cilj, krepitev Mercatorja. Tako vsak dan s svojim delom prispevam k utrjevanju imena Mercator. Tu v Iraku je Mercator že postal poznana firma, ki je sposobna poskrbeti za vse, kar si kdo zaželi, tudi za dobro pijačo in slovensko – Mercatorjevo kuhinjo. Zato, dragi urednik, popravi na prvi strani, ko govoriš o prisotnosti poslovnih enot v občinah in republikah, da so poslovne enote tudi v drugih državah. Mislim, da je taka politika Mercator-Mednarodne trgovine pravilna, vsi skupaj pa se bomo morali potruditi in podpreti MMT kot specializirano organizacijo, da uveljavi svoje poslovne enote v kar največjem številu držav, od vzhoda do zahoda. Smatram, da so taki mostovi, kot je MMT YU restavracija v Bagdadu, lahko ključ do hitrejšega prodora na tuje tržišče.

Na koncu naj ti povem, da bomo vkljub peščenim viharjem in visokim temperaturam opravili svoje poslanstvo in prispevali košček k mozaiku Mercatorja.

Prejemi pristrčne pozdrave od delavcev MMT YU restavracije in
Dušana Dolinarja
Bagdad, 14. 5. 1984

Pripis urednika:

Vsem delavcem na vročem Bližnjem vzhodu lepe pozdrave z željami, da bi se tako hitro in večkrat odzivali!

TOZD Contal v Iranu

Vesna Bleiweis

Sodelovanje kovinarjev in Contala

Nedavno je bila med tozdom M – Mednarodne trgovine, Contalom, in Iranskim državnim centrom za kovinsko predelovalno industrijo podpisana pogodba za izvoz cca enega milijona kompletov ključavnic, kljuk in potrebnega okovja za stavbno in drugo pohištvo. Vrednost posla je 1,6 milijona ameriških dolarjev. V tem poslu kot proizvajalci sodelujejo: kamniški Titan, postojnski LIV in koprski Lama. Vsi izdelki teh proizvajalcev morajo sestavljati kompatibilne enote, izdelani pa morajo biti po standardih, ki jih zahteva iranska zakonodaja.

Posel je rezultat posebnega zaupanja Centra (Tools and hardware procurements and distributions center, Teheran), ki ga TOZD Contal uživa v Iranu. Z namenom, da bi Contal lahko še razširil in povečal plasma izdelkov kovinsko predelovalne industrije v Iran bo delegacija iranskega centra v naslednjih dneh obiskala deset večjih kovinsko predelovalnih organizacij in se seznanila z njihovim proizvodnim programom, organizacije pa seznanila z možnostmi plasmaja blaga na iranski trg.

Nedvomno je poslovnost tozda Contal, ki se je na iranskem trgu uveljavil že pred revolucijo (jugoslovanski izvoz je obsegal 25 milijonov dolarjev – delež Contala 8 do 10 milijonov), tudi sedanjim iranskim oblastem porok, da mu preko državne agencije zaupajo uvoz in ga želijo celo povečevati.

Z vključevanjem novih partnerjev s področja kovinsko predelovalne industrije se Contal pojavlja kot specializiran izvoznik za dejavnost, s katero se v Mercatorju še nismo srečali.

Farma raste

Petinpolektarsko gradbišče ob Krakovskem gozdu je videti kot mravljišče. Delavci – gradbinci, nekaj čez petdeset jih je, hitijo in delajo med rohnečimi delovnimi stroji. S pridnostjo in zavzetostjo bodo namočili zamudo, ki je nastala zaradi pomanjkanja nekaterih materialov in zaradi neugodne zime.

Trije hlevi od štirih so pokriti. V pokritih hlevih so začeli z osnovnimi betonskimi deli. Pravijo, da bo sedaj lažje, ker so prišli iz blata, ki ga je zaradi staljenega snega in dežja na gradbišču res dovolj. Skopali so že vodnjak za potrebe farme, naredili osnovne nasipe za lagune za gnojevko, zgradili zaklonišče in funkcionalne prostore, zasadili zelene bariere (pregrade) in opravili zemeljska dela za dovodno pot. Po besedah vodje gradbišča čaka izvajalce še veliko dela, vendar je prepričan, da ga bodo končali do predvidenega roka, seveda, če ne bo pomanjkanja materialov in če ne bo nepredvidenih izrednih podražitev.

Upamo lahko, da bo največja kmetijska investicija (v vrednosti čez 570 milijonov dinarjev) začela dajati Sloveniji potrebno meso v načrtovanem času, ob koncu tega leta. Jože Černoša

Opomba: pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da so nastale težave zaradi pomanjkanja cementa in v zvezi s pločevino

Splošno združenje trgovine – glas vpijočega v puščavi?

Vprašanja, ki se rešujejo zelo počasi ali sploh ne

Nadaljevanje s 1. strani

položaj trgovine izjemno močno zmanjšuje kondicijsko moč trgovine, da bi opravljala funkcijo enakovrednega partnerja v blagovnem prometu oziroma opravljala funkcijo nosilca zaloga blaga, zagotavljala kolikor mogoče zadovoljiv asortiment ponudbe in bila kvalitetni oskrbovalec prebivalstva z blagom široke porabe ter nosilec razširjene reprodukcije prodajnega prostora, za novo in bogatejšo ponudbo blaga vseh vrst ter seveda partner, ki je sposoben sovlagati skupaj s proizvodnjo v nove proizvodne zmogljivosti.

Podatki o reproduktivni in akumulacijski sposobnosti trgovine kažejo, da se je produktivna sposobnost trgovine v trgovini na debelo zmanjšala od 5,2% v letu 1981 na 4,23% v letu 1983. Če vzamemo gospodarstvo kot celoto, vidimo, da se v gospodarstvu kot celoti stopnja reproduktivne sposobnosti praktično ni poslabšala oziroma da se je poslabšala le za 0,1%. Leta 1981 je znašala 7,9%, medtem ko je bila leta 1983 7,8%. Gre torej za približno enak nivo. V trgovini na drobno pa je stopnja akumulativne sposobnosti padla od 7,5% v letu 1981 na 6,4% v letu 1983. V trgovini na debelo je stopnja padla od 5,2% v letu 1981 na 4,1% v letu 1983. Akumulativna sposobnost je ostala na isti stopnji samo v zunanji trgovini. Vsi kazalci praktično kažejo, kako se akumulativna sposobnost tako v trgovini na debelo kot tudi v trgovini na drobno iz leta v leto poslabšuje, razen v zunanji trgovini, ki je obdržala približno isto pozicijo. Ker vedno vse mečemo v en koš, se tudi s tem izgublja prava slika o ekonomskem položaju trgovine.

Vpliv obresti na rezultate

Povprečna vrednost zaloga je pokrita z letnimi in dolgoročnimi viri sredstev v manj kot 20%. V masi sredstev znaša primanjkljaj 74 milijard dinarjev,

kar pomeni več kot 4-kratno vrednost vseh sredstev za reprodukcijo. Ob koncu leta 1983 so bile zaloge v trgovini večje za 53% v primerjavi z letom 1982. Prirast vrednosti zaloga je znašal 31 milijard. Za toliko morajo organizacije združenega dela zagotoviti večja obratna sredstva, sredstev za reprodukcijo pa je ustvarila trgovina le za 17 milijard dinarjev, kar je polovico manj, kot znaša porast zaloga. To praktično pomeni, da je nemogoče slediti nominalni razliki zaloga, tudi če bi vsa prosta sredstva akumulacije namenjali samo za obratna sredstva, kar pa je praktično nemogoče.

Zelo pomemben vpliv na rezultate poslovanja imajo v zadnjem času obresti, pri katerih beležimo izreden porast. V letu 1982 je del dohodka za obresti v gospodarstvu Slovenije znašal 32,5 milijarde dinarjev ali 9,6% od dohodka, medtem ko je v letu 1983 višina obresti že 65,2 milijarde dinarjev ali 13,4% dohodka. Delež čistega dohodka za razširitev materialne osnove dela je v letu 1982 znašal 40,7 milijard din, medtem ko je v letu 1983 60,7 milijarde dinarjev, kar pomeni, da je bila neto akumulacija v letu 1982 za 8 milijard dinarjev višja od obresti, medtem ko so bile v letu 1983 že obresti večje od neto akumulacije za več kot 4 milijarde dinarjev.

Obratna sredstva

To je seveda naroden proces pri takšni stopnji inflacije. Manj pa je razumljivo, če s predvidenim zakonom o zagotavljanju obratnih sredstev pričakujemo, da je možno z rešitvami, ki so tam predvidene, zlesti na zeleno vejo. Pri tem gre za totalno iluzijo. Mislim, da je treba zelo preprosto ugotoviti, da v trgovini, ki ima lastne zaloge blaga, sploh ne bo OZD, ki bi izpolnjevala pogoje zakona o gospodarjenju z obratnimi sredstvi, kar priča o nesmiselnosti ter o neracionalnosti takega zakona.

Čeprav je bilo odklonjeno na vseh nivojih, ZIS še vedno vztraja, da se trgovini pobere tudi sredstva iz pasivnih časovnih razmejitev, ki nastajajo pri regulaciji cen, in sicer na kontu 298. ZIS vztraja pri predlogu, na osnovi katerega naj bi se financiralo blagovne rezerve, namesto da bi sprejel rešitev, da bi se ta sredstva vnesla v poslovni fond. Zanimivo je, da pri vseh odklonilnih stališčih ta stvar še vedno živi in da je ne umaknejo z dnevnega reda. Verjetno zaradi tega, ker zlasti nekateri v zveznem sekretariatu za trg in splošne gospodarske zadeve vztrajajo, da je treba ta denar pobrati ter rešiti problem financiranja blagovnih rezerv, to pa seveda na škodo dodatnega poslabšanja položaja trgovine z obratnimi sredstvi. Trgovina je ta sredstva doslej obračala kot dopolnilna obratna sredstva, ki so vsaj nekoliko olajševala situacijo na tem področju. Iz tega lahko zaključimo, da v dirki med inflacijo in akumulacijo akumulacija vedno izgublja bitko in da je tako položaj trgovine glede lastnih in dolgoročnih virov sredstev neprimerno težji od položaja v ostalem gospodarstvu. Posledica tega je izredna odvisnost trgovine od kreditnih sredstev in tako obresti udarjajo na njen čisti dohodek. V takšni situaciji je težko pričakovati, da bo trgovina nosilec tržnih zaloga blaga, pač pa bo njena desortiranost vse večja, njena sposobnost, da opravi osnovno funkcijo, pa vse manjša.

V zvezi s tem smo predlagali, naj bi v novem zakonu o gospodarjenju z obratnimi sredstvi predvideli, da se za tiste dejavnosti, ki imajo hitro obračanje obratnih sredstev, v obrazcu TOS predvidi korekcijski faktor, to pa odklanjajo.

V proizvodnji in v trgovini gre za različne dejavnosti, ki rabijo različen obseg trajnih in dolgoročnih virov sredstev. To bo delovalo enako in tako bodo v neprimerno boljši situaciji tisti, ki sicer ne rabijo toliko trajnih in dolgoročnih virov sredstev.

Izračuni za nekatere OZD s področja maloprodaje, ki smo jih delali, kažejo, da so te OZD – čeprav imajo sredstva na ŽR, ker v bistvu hitreje prodajajo kot pa plačujejo – po obrazcu TOS v globokem minusu, kar pome-

ni, da bi morale imeti ogromna neuporabljena sredstva na svojih ŽR, če bi hotele imeti te stvari urejene. To je nesmisel, glede katerega z argumentom za njegovo odpravo ne prodremo.

Komaj vzdržno pri osebnih dohodkih

Problem osebnih dohodkov v trgovini zaposlenih delavcev je iz leta v leto vedno bolj pereč, zlasti v nekaterih skupinah trgovine na drobno postaja situacija vse bolj nevzdržna. V gospodarstvu Slovenije je bilo v letu 1983 39% zaposlenih, pri katerih so bili osebni dohodki manjši od 16.000 dinarjev; v trgovini na drobno je teh delavcev 55%; v trgovini z živili 60%; v trgovini z mešanim blagom pa celo 64%.

V tej skupini so v glavnem blagovnice, ki zajemajo največje število zaposlenih v trgovini. Iz primerjave povprečnih osebnih dohodkov za leto 1983 vidimo, da je bil povprečni OD delavcev, zaposlenih v gospodarstvu 18.171 dinarjev, v trgovini na drobno 16.700 dinarjev, v trgovini na drobno z živili 15.491 dinarjev, v trgovini na drobno z mešanim blagom 15.408 dinarjev; v trgovini na debelo z živili pa 17.491 dinarjev. To kaže, da večina maloprodajnih organizacij ustvarja akumulacijo na račun nizkih osebnih dohodkov.

Ob takšnih osebnih dohodkih, ki so posledica stalnega relativnega padanja dohodka, je treba izpostaviti vprašanje družbenih meril glede delitve dohodka in sredstev za OD tudi v tistih primerih, kjer so OD zaposlenih nizki. Če je uradna politika do trgovine takšna, da bi morala ustvarjati čim manjši dohodek – takšna pa je – potem seveda rast sredstev za OD ne more biti v Druženem dogovoru odvisna od rasti dohodka. Ali, rečeno drugače: neodgovorno je postavljati vprašanje odgovornosti delitve sredstev OD v tistih OZD, kjer so OD na delavca nižji od povprečja v gospodarstvu ali pa nižji od 16.000 dinarjev, ker so stvari v tej zvezi nevzdržne.

Oblikovanje cen

Pomembno področje je sistem oblikovanja cen. Ta nesrečna situacija okrog zamrzitve absolutnih deležev v trgovini

je vsem dobro znana. Cela vrsta dejavnosti in aktivnosti tako SZ trgovine Jugoslavije kot kot tudi SZ trgovine Slovenije je bila usmerjena v rešitev te problematike, vendar brez uspeha. Mislim, da se je treha zavedati dejstva, da bo to težko tudi v bodoče. Zadnji osnutki predpisov kažejo na trdovratnost ali na trdovratno zakoreninjenost mišljenja, da je treba tzv. absolutne deleže za kritje stroškov v trgovini ter druge pogoje in oblike zadrževati v sferi neposredne kontrole cen. To verzijo osnutek zakona o sistemu cen in družbeni kontroli cen izrečeno navaja in sicer da je v področju neposredne kontrole cen tudi vprašanje deležev za kritje stroškov v trgovini. To se pravi, da se tudi v novem sistemu vztraja, da naj bi bil to predmet posebnega tretmana, kar seveda kaže na neenakopraven tretma trgovine. Znani so naši predlogi, da je treba zagotoviti, da trgovina deli usodo posameznih vrst blaga. Če je prisoten liberalen režim, naj to velja za proizvodnjo in za trgovino. To pomeni, da je naše stališče, naj v sferi neposredne kontrole cen velja, da se zadrži odredjanje deležev za pokrivanje stroškov v trgovini samo za tiste proizvode, katerim se določa najvišji nivo cen.

Znano je, da so bili medtem odloki že sprejeti. Rešitve so zelo različne. Pri posameznih skupinah proizvodov so nove marže celo nižje od dosedanjih absolutnih zneskov, kar velja zlasti za odlok iz zvezne pristojnosti, pri republiškem odloku pa je bilo v glavnem uveljavljeno načelo preračuna absolutnih zneskov v procent. Nekoliko so popravljene marže za prehrabeno blago. Osnovni vtis novih odlokov, čeprav učinkov ni mogoče točno izračunati, je ta, da se bo položaj trgovine na debelo še poslabšal, v trgovini na drobno pa bo morda nekoliko boljši – opomba urednika).

Preskrbljenost tržišča

Naslednje vprašanje je področje preskrbljenosti tržišča. Mislim, da lahko ugotovimo, da je še vedno zadovoljiva ocena o preskrbljenosti, ki velja za trgovino v SR Sloveniji, posledica prizadevanj delovnih kolektivov

Nadaljevanje na 4. strani

Glasilo Agrokombinata Krško opozarja

Jože Černoša – v internem Poročevalcu

Ali je pričakovati motnje?

K temu sestavku me je pripravil kratek pogovor v pisarni direktorja delovne organizacije v petek, 30. marca letos. Vstopila je Meta Novakova, vodja finančne službe, in med drugimi zadevami povedala, da nimamo denarja za normalno plačevanje računov, ker so podobne težave nastopile tudi pri M-Interni banki, pri kateri najemamo večino likvidnostnih sredstev (denar za sprotno plačevanje).

Že večkrat smo zapisali, da lastnega kapitala (razpoložljivega denarja) za nemoteno poslovanje nimamo, da zato najemamo draga posojila (visoke obrestne mere), da ne ustvarjamo ostanka dohodka, ki bi ga namenili za te potrebe in za razvoj (razpoložljiv poslovni sklad), da o teh zadevah premalo razpravljamo, ker premalo vemo. Zaostrene razmere v celotnem gospodarstvu nas zavezujejo, da bomo začeli razmišljati drugače.

Iz pregleda razpoložljivega denarja lahko ugotovimo, da je delež lastnega denarja izredno majhen, saj zneske le 10,61% ali

v znesku le 45.347.000 din. Po temeljnih organizacijah je ta delež dokaj različen (TOZD Sadržarstvo – 29,6%, TOK KTS 5,3%, TOZD Vinogradništvo kleti 1%, TOZD Poljedelstvo meso 34,2%). Tudi ta podatek je varljiv, ker smo 62.567.000 din obratnega kapitala vložili v osnovna sredstva (oprema, stavbe). Tega denarja sproti ne obračamo, zato je še dražji. Znesek presega tudi vsa lastna razpoložljiva sredstva (–16.820.000) in tudi dolgoročne kredite za obratna sredstva (–20.338.000 din). Za te najete kredite moramo plačevati drage obresti.

Če so načrtovane obresti kolikor toliko realne, v kar, resnici na ljubo, dvomim in če bodo na razpolago krediti področne in interne banke, bomo leto neka-ko zvozili. Kaj pa, če denarja ne bo? Potem bomo nelikvidni (ne bomo sposobni redno plačevati računov in obveznosti)! Ne bo denarja za osebne dohodke in druge prejeme. Čeprav na papirju ne bomo v izgubi, nas bodo doleteli enaki ukrepi kot izgubaše.

Naj navedem dobesedni citat iz Zelenih informacij Republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije, ki so izšle po sklenitvi sporazuma z mednarodnim denarnim skladom (IMF):

»... Po sporazumu bodo skupščine sprejele celotno vrsto ukrepov v tekoči in razvojni gospodarski politiki. Osnovni cilj ukrepov je celotno gospodarjenje uravnavati z ekonomskimi načeli. Seveda bodo ti ukrepi imeli tudi kratkoročne negativne posledice za posamezne organizacije združenega dela. Napovedanim ukrepom se bodo upirali zlasti tisti, ki niso sposobni gospodariti po ekonomskih načelih, in administrativni centri moči. Sporazum je za nas tudi resno opozorilo, da ni mogoče več oklevati pri uresničevanju temeljnih nalog dolgoročnega programa gospodarske

stabilizacije. Te pa so: oblikovanje večjega dela cen po ekonomskih (tržnih) kriterijih, politika realnega tečaja dinarja, realne obrestne mere, razbremenjevanje gospodarstva, uravnovešanje plačilne bilance in okrepitev deviznih rezerv...

... OZD-i z izgubami in tisti, ki so ali bodo nelikvidni, bodo gotovo morali zmanjšati osebne dohodke. To bo boleče, vendar je to priložnost, da tudi v sindikatu ob tem odločno zahtevamo ukrepe za izboljšanje proizvodnje, nove programe, ukinitve ali združitve z drugo organizacijo...» (podčrtal J. Černoša)

Povežimo razpoložljiv denar v naši delovni organizaciji in napovedane ukrepe in ugotovili bomo, da razmere niso rožnate. In kaj storiti? Podrobno proučiti razmere, v katerih gospodarimo, kar naj opravijo strokovne službe v delovni in temeljni organizaciji. Na temelju ugotovitev naj organi samoupravljanja sprejmejo potrebne sklepe, ki bodo poleg teh ugotovitev vsebovali še:

– ukrepe za skrajno varčevanje

nje z razpoložljivimi sredstvi (material in denar)

– časovne roke za izpeljavo posameznega ukrepa
– odgovorne delavce za izvedbo posamezne naloge.

Čas in razmere so take, da brez takih sklepov in postopkov na vseh ravneh ne bo šlo več. Delavski sveti morajo postati odločujoči dejavniki smotrnega gospodarjenja, ne pa prizorišče splošnih razprav in odločitev. Tudi formalnosti so potrebne, vendar naj jih bo čim manj.

Vse to pišem zato, da bi bilo čim manj bolečih presenečenj, ker gospodarimo na meji rentabilnosti. Skušajmo biti toliko zreli in preprečimo nastajanje motenj pri gospodarjenju, dokler jih ni? Odpovejmo se nepotrebnim drobnim naložbam, odpovejmo se vsakemu zapravljanju in nepotrebnemu trošenju denarja! Začnimo s sprotnim vodenjem poslovnih dogodkov v temeljni organizaciji in delovni skupnosti, da bomo sproti vedeli, kaj in koliko smo porabili, kaj in koliko smo prodali. Nehajmo z nespornostjo, ki nam jemlje veliko dragocenega delovnega časa in se zavedajmo, da smo družina v delovni organizaciji, ki ji ne gre najboljšo. Zato pozivam vse delavce k strpnosti in razumnosti, k slogi, ki daje moč!

Splošno združenje trgovine – glas vpijočega v puščavi?

Vprašanja, ki se rešujejo zelo počasi ali sploh ne

Nadaljevanje s 3. strani

ter velike pomoči republiških in občinskih upravnih organov, zlasti Republiškega komiteja za tržišče in splošne gospodarske zadeve ter seveda občinskih in republiških blagovnih rezerv. V zvezi s tem opozarjamo, da je nadaljnji predpogoj za takšen uspeh v bodoče v funkciji zagotovitve zadostnih sredstev za naročeno proizvodnjo. To se pravi, za vse oblike avansiranja ter razna izsiljevanja, ki so neizbežna, kjer imajo proizvajalci monopolen položaj in sredstva za sovlaganja v nove zmogljivosti. Vztrajali bomo, naj se poskuša beneficirati obrestne mere za kredite ter za zaloge najpomembnejšega blaga v trgovini. Nivo splošnih obrestnih mer bi moral biti nižji, tako da bi bila trgovini še vnaprej vsaj v določeni meri zagotovljena njena kondicija.

Zunanjetrgovinsko poslovanje

Pomembno področje je področje ekonomskih odnosov s tujino ter problemov, ki so prisotni v zvezi s preregistracijami in dajanjem soglasij OZD za vpis v zunanjetrgovinski sodni register. Naša aktivnost na tem področju dela je bila velika. Bistvo našega stališča je, da bi to morala biti stvar združenega dela ter njegova odgovornost in torej ne državnih organov, ki se z nikakršnimi merili ne morejo prilagoditi vsem specifičnostim poslovanja v posameznih blagovnih skupinah in tržiščih ter da te odgovornosti ne more nadomestiti državobrižništvo ali pa administrativna merila. Očitno pa v tej nameri ne uspevamo.

Bistvo našega opozorila je bilo usmerjeno na to, da se dela neupravičeno diskriminacija med proizvodnimi in trgovinskimi OZD na tem področju, da so trgovinske OZD v letu 1983 opravile skupaj 61% celotnega zunanjetrgovinskega prometa v SR Sloveniji in sicer od tega

57% na področju izvoza ter 65% na področju uvoza. To pa pomeni, da gre za izredno pomembno dejavnost, in da te ni mogoče nadomestiti ter da je mnogo manj racionalno, če se manjše proizvodne OZD same ukvarjajo s to dejavnostjo. Ves smisel preregistracije pomeni vodo na mlin monopolističnim zunanjetrgovinskim organizacijam, ki naj bi seveda nosile največji del zunanjetrgovinskega prometa, ob tem pa bi bil zane-marjen tisti del, ki je lahko zelo pomemben za nadaljnjo ekspanzijo na tem področju.

Prav tako je nesmiselno administrativno omejevanje pri uvoznih dejavnostih na 5 panog. V zunanji trgovini namreč vse bolj prihaja do kompleksnih poslov.

Odnosi med proizvodnjo in trgovino

Pomembno vprašanje je vprašanje povezovanja med proizvodnjo in trgovino. Pri tem gre za odnose med proizvodnjo in trgovino, kar pa se seveda pojmuje kot vsebinsko vprašanje in torej ne kot formalno zakonsko. Zakon o povezovanju med proizvodnjo in trgovino je zgrešil namen. Nima šansa, da bi bil realiziran. Družbenoekonomskih odnosov ni mogoče spreminjati administrativno. Vemo, da je ta zakon povzročil ogromno administrativnega dela, veliko samoupravnih sporazumov, ki pa ne živijo. Le-ti so v enem svojem delu neuresničljivi, in to zaradi nerealnih zahtev, ki jih zakon v zvezi z njimi postavlja. Praktično je sankcionirano podaljšanje roka. Vendar pa nihče ne izvaja konsekvenc, ki bi jih sicer moral. Obstaja iluzija, da bi se zmanjšalo število grosističnih OZD. Ta zakon je po svoje lep administrativen primer, kako je kljub opozorilom in pripombam v času njegove priprave ostalo pri starem, in sicer zaradi tega, ker so nekateri uveljavljali administrativne ukrepe in sprejeli zakon, kakršen je bil sicer od-

svetovan. Tako je situacija danes takšna kakršna je. Ne glede na omenjeni zakon odnosi med proizvodnjo in trgovino obstajajo. Tisti del ki je najpomembnejši in ki izhaja iz ustave, bolj ali manj živi. To se pravi, skupno planiranje blagovnega prometa, če ne dolgoročno, pa vsaj v letnih pogodbah ali samoupravnih sporazumih. Živi skupno določanje proizvodov, ki jih bodo proizvodne ozd proizvedle, trgovci pa prodajali. Živijo tudi druge pravice in obveznosti, ki so običajne.

Seveda pa je vse to sodelovanje med proizvodnjo in trgovino obremenjeno z vsemi slabostmi, ki izhajajo iz stanja na tržišču, z vso slabo poslovno moralo, z vplivi lokalizmov in tudi neizpolnjevanjem obveznosti, z mnogimi pritiski OZD oziroma izsiljevanji itd.

Vse to življenje je daleč od formalnih zahtev zakona, ki tak, kakršen je bil sprejet, ne more biti nikoli uresničen. To pa seveda dokazuje, da administrativna prisila ne more nadomestiti ekonomskih pogojev, še posebej seveda, če ni prostora za stvarno iniciativo ekonomskih subjektov.

Organiziranost trgovine

Prisotno je tudi vprašanje organiziranosti trgovine. Mislim, da je mnogo neracionalnosti tudi v sami trgovini. Največ neracionalnosti je zlasti v trgovini na debelo. Če tzv. »klasična« trgovina kaže na »commerce«, je treba reči, da je tudi v trgovini na debelo veliko lokalističnih vplivov ter neupravičenih tendenc za obstoj grosistov. Trgovino na debelo bi lahko delili v dve skupini: v prvo skupino spadajo tisti grosisti, ki so ekonomsko upravičeni, kjer gre za specializirane trgovine na debelo, ki ima največji asortiment blaga. Sem spadajo tudi trgovine na debelo za trajno oskrbo maloprodajne mreže, in sicer na osnovi povezovanja ali pa trajnega odnosa. Ta trgovina na debelo je upravičena. To poudarjam posebej zaradi tega, ker zvezni upravni organi vso trgovino na debelo mečejo v en koš. Govorijo: »zaračunavate marže, blaga pa sloh ne vidite.« Imamo pa tudi tisto trgovino na debelo, ki je ekonomsko neu-

pravičena, ki išče dodaten dohodek samo pri delu blaga, ko tako kaže situacija na trgu, ter seveda tisti »commerce«, ki želi-jo zajeti celotno razliko v ceni trgovine, ne da bi v bistvu opravljali funkcijo trgovine. Svojevrstno vlogo pri obstoju tolikšnega števila grosistov imajo tudi občine, ki dostikrat pod plaščem izgradnje skladišč za občinske rezerve spodbujajo interes za grosiste.

Kar se tiče »commerce«, mislim, da bi jim morali maržo priznati samo za blago, ki ga distribuirajo v trgovino na drobno.

Trgovina in povezovanje s potrošniki

Zadnje vprašanje, ki se ga želimo dotakniti, je vprašanje povezave trgovine s porabniki. Na tem področju smo malo naredili. Izvršilni odbor Splošnega združenja trgovine Slovenije je razpravljal o samoupravnem sporazumu o sodelovanju med trgovino in sveti porabnikov. Tekst je pripravila posebna delovna skupina. Nekateri so mnenja, da gre za samoupravni sporazum, ki naj ureja vlogo porabnikov v pogojih omenjene in motene preskrbe, da bi se takle zagotovila bolj pravična delitev. Drugi so mnenja, da gre za določitev sistemskih odnosov med organiziranimi potrošniki in trgovinskimi OZD v smislu člena 23. in 78. zakona o združenem delu ter člena 7. in 12. zakona o blagovnem prometu. Prav imajo drugi, in sicer tisti, ki trdijo, da je zadevo potrebno urediti sistemsko. Naše splošno združenje se zavzema za realizacijo odnosov med proizvodnjo in trgovino, ki bo temeljila na interesih potrošnikov za stalno in trajno oskrbo. Ne kot politična akcija!

Osebnosti in ekonomski predpogoj pa je, da se organizacije potrošnikov osvobodijo teritorialne zaprtosti, da se vzpostavi razmerje med znano OZD ter konkretnim potrošnikom, ki mora biti materialno stimuliran za zvestobo pri nakupih in tudi, če vlaga sredstva v konkretno trgovinsko OZD. Gre torej za dva vidika: za vidik vlaganja sredstev potrošnika v določeno OZD, da si s tem zagotovi boljšo

oskrbo, za materialni interes ter za interes te organizacije.

Ob ustrezni družbenopolitični aktivnosti v SZDL, ob ureditvi nekaterih vprašanj v zakonodaji in ob obojestranskem interesu trgovine ter potrošnikov obstaja odprto samo še vprašanje tehnike izpeljave takšnega sodelovanja. Splošno združenje trgovine Slovenije bo svojo aktivnost v tem smislu nadaljevalo.

Še o problemih izobraževanja: opozoril bi samo na sklep izvršilnega odbora Splošnega združenja trgovine Slovenije, ki sledi iniciativi Ekonomske fakultete v Ljubljani, da bi začeli z organizacijo tedenskih seminarjev za trgovinske delavce višjih kvalifikacij, in sicer za tiste, ki imajo vsaj višjo ali visoko izobrazbo oziroma ki zasedajo delovna mesta s tako izobrazbo, poleg vsega tistega, kar velja na tem področju kot naša stalna aktivnost.

Naša aktivnost mora ostati velika

Mislim, da je treba priznati, da je aktivnost Splošnega združenja trgovine Jugoslavije, pa tudi Splošnega združenja trgovine Slovenije in nekaterih drugih dejavnikov v zadnjem času ne koliko pomagala k temu, da se je pričelo nekoliko popravljati tudi javno mnenje o trgovini. Več pozitivnega pisanja in opozarjanja na nemogočo položaj trgovine. Vse več je tudi člankov, ki opozarjajo na problem zastajanja trgovine in njene reproduktivne sposobnosti. Mislim, da je posvetovanje MAGOS 23. in 24. 11. 1983 dalo izjemno koristne materiale, katere je treba uporabiti v Zagrebu.

Izvršilni odbor Gospodarske zbornice Slovenije je razpravljal o trgovini in zavzel konkretna stališča ter opredelil naloge. Za letošni spomlad se pripravila razprava o trgovini v Skupščini SFRJ. Predvidena je tudi problemska konferenca CK ZKJ. Tudi zvezni upravni organi neradno izjavljajo, da bo potrebno najti rešitve. Kaj bo iz vsega tega, bomo videli.

Naša aktivnost mora ostati tudi nadalje zelo velika. Kaj bo sprejeto, je vsaj delno odvisno tudi od naše nadaljnje navzočnosti pri razreševanju nakopičenih problemov.

Mesto in vloga obveščanja v sozdu Mercator

Jaro Novak

Prav tako v službi »sedmih stebrov«

K vprašanju politike našega sozda, ki jih želimo celovito predstaviti delavcem in kmetom Mercatorja v naših izdajah ob 35-letnici firme, spada tudi področje samoupravnega odločanja in obveščanja: kateri aparat oziroma sistema v sozdu jamči za demokratično sprejemanje odločitev, ali drugače, za sprotno uresničevanje ali približevanje ciljem združitve v sozdu.

Da bi odgovorili na to vprašanje, je treba najprej premisliti osnove sistema Mercator. Po splošni teoriji sistemov je namreč sleherni sistem (organski, socialni, računalniški itd.) del nekega višjega, širšega sistema. Da bi pravilno zasnovali podsystem, moramo proučiti naravo in zakonitosti delovanja tistega sistema, katerega del je in katerega nam naj služi.

V tem prispevku bo predstavljena organizacija obveščanja v našem sozdu – tista, ki služi potrebam samoupravnega sporazumevanja in političnega dogovarjanja v sistemu sestavljene organizacije združenega dela Mercator in naj bo torej podrejena uresničevanju ciljem združitve.

Lastnosti kot proizvod razvoja, razsežnosti in raznolikosti

Mercator, kakršen je danes, je nastal po 22 let trajajočih združitvah temeljnih in delovnih organizacij, ki pripadajo šestim različnim gospodarskim panogam. Združitve so si sledile v treh valovih, 1962., 1976. in 1977, nadaljevale pa tudi potlej. Vsako leto imamo še eno ali dve integraciji.

Prva značilnost sozda Mercator je torej postopen nastanek v treh in pol desetletjih hitrega razvoja. Odtod lastnost sistema: različna tradicija članic v sozdu in različna stopnja pripadnosti sistemu.

K Mercatorju so se pripojile temeljne in delovne organizacije, katerih sedeži so kar v 34 slovenskih občinah, 1 občini na Hrvaškem in v Novem Beogradu, medtem ko ima svoje poslovne enote Mercator domala v vseh slovenskih občinah (1170 trgovin, servise in zastopstva po vseh glavnih mestih države, mesnice, odkupne postaje itn.). V tem sistemu združuje delo nekaj manj kot 14 tisoč delavcev in 2500 združenih kmetov ter prav toliko kooperantov.

Druga značilnost sozda je torej velikost, razsežnost in razpršenost – odtod lastnost sistema: velika heterogenost v sociološkem oziru: navadah, jeziku, navedbah, temeljnih potrebah in predstavah o perspektivi itd.

Razvojne težnje sistema Mercator so bile povezati več dejavnosti v sklenjeno reprovirgo, ki bo lahko samostojno prestopala nihanja na tržišču in gospodarske strese. Tako je v sistemu danes 5 kmetijskih delovnih organizacij, 12 ozdov živilske proizvodnje, 10 ozdov, katerih predmet poslovanja je izključno ali pa tudi veleprodaja in skladiščenje, 31 maloprodajnih ozdov, 4 zunanjetrgovinski ozdi, 9 ozdov storitvenih dejavnosti, 6 gostinsko-turističnih ozdov in interna banka.

Tretja značilnost sozda je heterogenost v doživljanju gospodarske stvarnosti, (kar še poglabljajo nesorazmerja v jugoslovanskem gospodarstvu), pa različnost članic sozda v primarnih ekonomskih interesih. Ti se znotraj sistema sicer iščejo in v reprovirgi tudi realizirajo, vendar ne brez ostanka sredobežno delujočih teženj.

Sredobežnost in sredotežnost v sistemu

Naštete tri temeljne značilnosti sozda – različnost razvojne poti in tradicije, ogromnost in razprostranjenost, specifičen tržni položaj posameznih dejavnosti – so takšne lastnosti, ki same po sebi ne garantirajo obstoja sistema in so po svoji naravi v bistvu entropične, nagibajo k razkroju.

Zaradi trdnosti sistema je za članstvo v Mercatorju predpogoj pristanek na nekaj temeljnih skupnih zadev, ki so **conditio sine qua non**, brez katerih ni članstva v sozdu in so popularno imenovane »7 stebrov sozda Mercator«. To so: skupno načrtovanje razvoja, skupno določanje in izvajanje poslovne politike, skupno združevanje sredstev za naložbe, skupno opravljanje bančno kreditnih poslov, skupna zunanjetrgovinska dejavnost, skupna in enotna elektronska obdelava podatkov in enotno zasnovana celostna podoba.

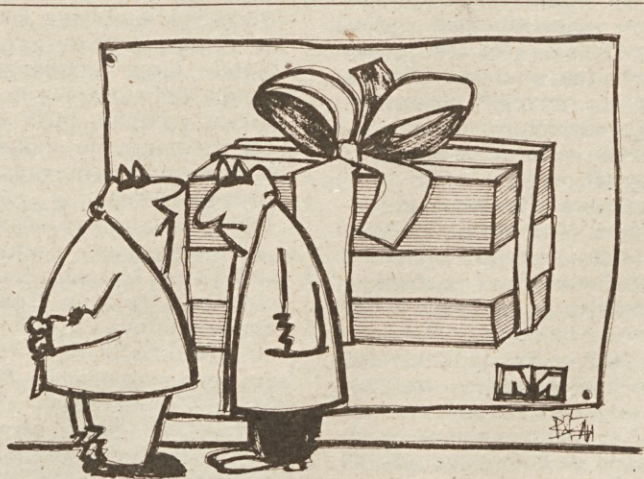
Taktika za doseganje discipline v tem oziru, in strategija, ki preveva poslovno in samoupravno komuniciranje v sozdu, izhaja iz naslednjih vodilnih načel: solidarnost v poslovni politiki, lojalnost v medsebojnem poslovanju članic, solidarnost pri investiranju in solidarnost v primeru izgub.

Ambivalentnost članstva v sozdu – obveznost do skupnega in hkrati spoštovanje individualnega v medsebojnih odnosih v sistemu – ponazarja tudi dvo-

SOZD Mercator ima naslednjo delegatsko osnovo:

– delavski svet z izvršilnim odborom in delovnimi telesi: člani delavskega sveta so delegati delovnih organizacij, po ključu na 500 delavcev eden, člani izvršilnega odbora pa se kandidirajo iz posameznih panog, o čemer se sporazumejo delovne organizacije tiste dejavnosti.

– odbor samoupravne delavske kontrole (delegati zastopajo panoge)

Upoštevali smo vse želje in hotenja in tak je naš razvojni načrt

– notranja arbitraža (lista arbitrov: iz vsake DO po eden).

Poleg naštetih samoupravnih organov sta na ravni sozda Mercator še dve obliki komuniciranja, ki nimata pooblastila za odločanje, zato pa sta toliko pomembnejši z vidika obveščanja, usklajevanja in sondiranja.

To sta:

– koordinacijski odbor sindikata SOZD, ki je sestavljen po načelu mešane zastopanosti delegatov, panog in regij,

niso ustanovile »tajništva«, ampak so ustanovile Center za obveščanje sozda Mercator.

Služba organizacije obveščanja za delegatski sistem

Naziv »Center za obveščanje« želi opozarjati na dvoje: prvič, da je tu neko središče, skozi katerega po pravilu tečejo vse informacije, pomembne za samoupravno sporazumevanje na ravni sozda, (kar naj, drugače povedano, pomeni: česar ni v tem centru, ni pomembno – velika zanesljivost in velika odgovornost!), in hkrati, da gre tu za obveščanje, ne za uradovanje ali protokol. **Obveščanje pomeni akcijo, vpliv, učinek.**

Center za obveščanje sozda Mercator, ki je nastal ob usta-

novitvi sozda v letu 1977, je danes samostojna služba v okviru delovne skupnosti skupnih služb na ravni sozda. Delovno je odgovorna generalnemu direktorju oz. njegovemu namestniku (vodji Delovne skupnosti SOZD).

Center za obveščanje opravlja dve vrsti nalog: **naloge tajništva** organov samoupravljanja in organov družbenopolitičnih organizacij (tako za organe sozda kakor za organe Delovne skupnosti SOZD) ter **naloge uredništva** glasila in drugih publikacij, ki se tiskajo in so namenjene širši delegatski bazi.

Prednosti modela, kjer skozi eno službo tečejo vse informacije, relevantne za delegatsko odločanje:

- možnost smotrnega planiranja postopkov sporazumevanja in dogovarjanja in usklajevanje informacijskih akcij z njimi,
- možnost večkanalnega obveščanja
- navzočnost izvajalcev informacijskih nalog pri vseh fazah v postopku sprejemanja odločitev – od nastanka pobude do izvedbe sklepov
- bližina in neposredna dostopnost virov informacij
- strokovnost v pripravi gradiv in odgovornost za osnovne standarde dobre informacije: pravočasnost, sprotost, dostopnost, celovitost, razumljivost itn.
- uresničevanje vloge obveščanja kot mobilizacije
- vplivnost in ugled same dejavnosti obveščanja v okviru sistema.

Vse naštetu niso le možnosti, ampak že potrjena pozitivna izkušnja delavcev centra za obveščanje sozda Mercator.

Naloge in opravila centra za obveščanje

(našteto iz prakse, ne po razvidu del in nalog)

1. sodelovanje pri načrtovanju akcij v postopkih sprejemanja samoupravnih odločitev
2. komuniciranje in strokovna pomoč nosilcem nalog in drugim akterjem v postopkih

3. redaktorska, oblikovalska, tehnično administrativna in organizacijska opravila za vse potrebe organov samoupravljanja in DPO

4. vodenje evidenc (osebnih, sklepov itn.), dokumentacije in fotoarhiva

5. zbiranje gradiv in dokumentacije za tiskana sredstva (notranja in zunanja), vsebinska in oblikovna priredba

6. sodelovanje z razmnoževalci, tiskarno, skrb za distribucijo

7. organizacija in vzdrževanje stikov z opazovalnimi točkami (sodelavci) v posameznih ozidih

8. priprava predlogov in analiz za organe, ki skrbijo za politiko obveščanja

9. predlaganje osnutkov do- ločil tistih aktov, ki opredeljujejo obveščanje in delegatski aparat

10. nudenje referenčnih gradiv, stiki z javnostjo, protokol ob prireditvah sozda.

V mikroorganizacijo obveščanja po temeljnih organizacijah center za obveščanje sozda ne posega in taka potreba tudi ni bila izražena. Bolj kakor tutorstvo želimo nuditi pomoč v obliki izobraževanja. Na tečajih doslej smo nosilce sporazumevanja in nosilce obveščanja seznanili po eni strani s postulatami sozda in pričakovanji sozda od tega kroga, po drugi strani pa pokazali praktično, kako to uresničevati – z napotki za komunikacijske povezave, kakovosti informacije za delegate itd.

Ker so subjekti združevanja v sozdu delovne organizacije, delegatska baza pa so tozdi, morajo seči informacije z ravni sozda vselej do ravni temeljne organizacije. Ne le glasilo, tudi vsa gradiva za delegate morajo prejemati v tozdih vsi, ki so tam akterji sporazumevanja in dogovarjanja. Ni se namreč mogoče zanašati, da bi delegat delavskega sveta poskrbel sam za to, da pridobi mnenje delegatske baze. Zaradi tega je akcija za obveščanje vselej usmerjena na oba člena v komuniciranju: delegata in njegov tozdi, hkrati pa tudi na strokovne službe. Zaradi tega gradivo za zasedanje delavskega sveta dobijo: delegati iz DO, predsedniki delavskih svetov ozdov, člani koordinacijskega odbora sindikata, člani izvršilnega odbora delavskega sveta in direktorji vseh ozdov.

Zagotavljanje vpliva sistema na podsystem obveščanja

Položaj, kakršnega ima center za obveščanje v sozdu Mercator, je objektivno takšen, da nudi možnost za prevlado takšnih metod in vpliv takšnih tendenc v sistemu obveščanja, ki po svoji naravi niso samoupravne. Pravi, da nudi možnost, ne trdim pa, da tako je.

Za preprečevanje polasčanja obveščanja kot družbene institucije s strani posameznikov ali skupine, je v sistemu zagotovljen vpliv zainteresiranih dejavnikov na politiko obveščanja in za njeno nadziranje.

Svet za obveščanje, ki je v pravi za ustanovitev (s spremembami SaS o združitvi) je družbeni organ, ki spremlja politiko obveščanja v celoti, opravlja pa tudi naloge iz pristojnosti družbenega organa glasila. Sestavljen je tako, da zagotavlja vpliv udeleženk sporazuma o združitvi in vpliv izvajalcev nalog s področja obveščanja.

Nad izvajanjem vsebinske zasnoave časopisa bdi uredniški odbor, ki pa ni delegatsko sestavljen, marveč po sodelavskih afinitetah. Imenuje ga delavski svet in je temu tudi odgovoren za delo. Enako vlogo in položaj ima tudi odgovorni urednik, ki mora biti prav tako imenovan, torej ni urednik po položaju.

Kaj poudariti?

Delovna organizacija in SOZD

Povezovanje ekonomskih subjektov v enoten sistem, ki ga lahko predstavljata tako delovna organizacija kot sestavljena organizacija združenega dela, terja od vsakega posameznega subjekta usklajevanje posamičnega interesa s skupnim in obratno.

Povezovanje ekonomskih subjektov v enoten sistem, ki ga lahko predstavljata tako delovna organizacija kot sestavljena organizacija združenega dela, terja od vsakega posameznega subjekta usklajevanje posamičnega interesa s skupnim in obratno.

Z namenom, da spregovorijo o vsebini in kakovosti teh usklajevanj ter ocenijo vlogo in položaj delovnih organizacij skozi kontekst in dejansko uresničevanje samoupravnega sporazuma o združitvi v sozd, smo za sodelovanje prosili direktorje nekaterih delovnih organizacij. V njihovih odgovorih smo pričakovali oceno najsubtilnejših zahtev, pomembnih za uresničevanje ter usklajevanje tako posamičnega kot skupnega. V povezavi s tem smo objavljene k sodelovanju zaprosili tudi za oceno razvojnih usmeritev delovnih organizacij in za predloge samoupravnih in organizacijskih povezav v sozdu (ali izven sistema sozda), ki bi tem razvojnim usmeritvam najbolj ustrezale.

Kriteriji za izbiro organizacij oziroma njihovih najodgovornejših delavcev so bili: »staža« v Mercatorju, velikost delovne organizacije in dejavnost delovne organizacije. Pri tem smo se trudili, da bi bile načeloma enako zastopane vse dejavnosti. Žal se več kot polovica povabljenih ni odzvala. Zato se zahvaljujemo tistim poslovnim delavcem, ki so nam posredovali odgovore. Naš namen je bil izdelati sintezo oziroma sklepno oceno na podlagi odgovorov, vendar zaradi nezastopanosti celote taka sinteza nima vrednosti. Objavljamo prispevke tistih, ki so poleg svojih delovnih in zasebnih obremenitev našli čas in se ljubeznivo odzvali vabilu k sodelovanju.

Izidor Rejc, direktor M-Velepreskrbe: Stall smo na strani prizadevanj sozda

Istočasno, ko so potekale priprave na družitve v SOZD Mercator, se je ustanavljala tudi Mercator Velepreskrba. Obe obliki združevanja dela imata isti rojstni datum: 29. marec 1977.

Čas je pokazal, prav kmalu, da je novi delovni organizaciji naložena velika naloga oskrbovanja maloprodaje. Dobri dve leti kasneje so se trije tozdi: Spectrum, Investa in Steklo odcepili in se združili v novi delovni organizaciji. To je bil sicer korak združevanja v specializirano delovno organizacijo, vendar se je Steklo, ki ima zunanje-trgovinsko dejavnost in v večji meri prodajo na debelo, združil v M-Mednarodno trgovino.

Vsi ocenjujemo, da je bila združitev dejavnosti zunanje trgovine zelo uspešna in bistveni premik v sozdu.

Ob izgradnji blagovnega centra na Slovenčevi pa se je pokazalo, da delo čiščenja programov zdaleč ni končano. Iznena- da se v isti stavbi pojavljajo naš Grosist kot največji grosist v sozdu in še Steklo ter Contal, ki imata kot člana M-Mednarodne trgovine velik del svoje dejavnosti v prodaji na debelo. To pa je podvajanje ponudbe na isti lokaciji.

Otežujoči pogoji gospodarjenja so pokazali, da bi morali izpeljati regionalni princip oskrbe maloprodaje.

Ob težjih pogojih se je pojavljalo novo nasprotje v znani splošni akciji, da mora imeti vsaka občina svoje rezerve. Gradila so se skladišča, večja od potrebnih, kamor smo vlagali velik denar, in delali v nasprotju z ekonomskimi načeli, da število grosistov zmanjšamo, zaloge znižamo in zmanjšamo vpliv obresti. Regionalna delitev je izvedena v Kočevju, Novem mestu in tozdu Trgopromet in Standard.

Na samem začetku, ko se je DO organizirala, ni bila dorečena njena vloga. Opazne so bile tudi težave pri plasmaju blaga tozda TMI v prodajno mrežo in

pretok blaga preko kapacitet Hladičnice.

Poteka sedem let dela Mercator-Velepreskrbe. Mirno lahko poudarimo, da smo stali ob strani prizadevanjem sozda Mercator in v veliki meri pripomogli, da je bila oskrba maloprodaje solidna, kljub težavam, ki so v naših tozdi povzročale marsikatero dodatno stroško.

Seveda nimamo pravice zakrivati oči pred očitki, ki se pojavljajo leto za letom, da dejavnost na debelo ne opravi svoje dolžnosti v sozdu. Srednjeročni plan sozda je določil procentni odnos, ki bi ga morali doseči naslednje leto v oskrbi maloprodaje v odnosu do zunanjih grosistov. Tega načrta ne uresničujemo vsi skupaj.

Kakorkoli gledamo na ta problem, velik je in lotiti se ga je treba čimprej. Vse, kar se zadnja leta dogaja s trgovino, ko postajamo vse bolj odvisni od rob gospodarskih dogajanj, zahteva korenite posege. Akumulacija je relativno zelo nizka, vse pestijo zaloge, še bolj seveda obresti. V teh primerih smo skoraj brez moči in dolžni ukrepati v smeri zmanjševanja števila grosistične dejavnosti v sozdu in razdelitev posameznih področij (regionalni princip dosledno). Pred leti smo že pripravili predloge o reorganizaciji grosistične dejavnosti v sozdu. Veljal naj bi princip treh centrov: Ljubljana, Postojna, Ptuj. Nekatere manjše, delno grosistične dejavnosti, bi priključili tem trem grosistom in tako bi lažje in bolj racionalno obvladali zaloge.

Naslednja naloga je organiziranje grosističnih dejavnosti v Ljubljani. Slej ko prej kaže na to, da bi se morali združiti v eni delovni organizaciji. TOZD Grosist bi v bodoče razvijal program oskrbe kmetijskih organizacij in drobnega gospodarstva, na primerni dodatni lokaciji.

Velika vlaganja celotnega sozda v zagotovitev surovinske osnove v zadnjih letih nalaga predvsem tozdu TMI posodobitev proizvodnje in usposobitev za izvoz. Regionalna delitev v mesno predelovalni industriji določa eno klavnico v Ljubljani.

TMI poveča proizvodnjo v smeri predelave za domači trg

in tuje trge. TMI se nadalje specializira samo v prodaji mesa in mesnih izdelkov in poveča prodajo. Že sedaj je postal velik grosist na področju mesa in izdelkov.

Tudi ostali tozdi v Velepreskrbi se bodo v svojem deležu močneje vključevali v preskrbo.

Metod Škrjanec, namestnik direktorja M-Hoteli gostinstvo: Premajhen posluh nekaterih tozdv za izvajanje ciljev združevanja

Delavci tozda Kavarna Evropa Ljubljana in tozda Kavarna – bar Nebotičnik Ljubljana v sestavi delovne organizacije Mercator-Import export Ljubljana so se odločili, da se oba tozda združeno organizirata kot delovna organizacija Mercator-Hoteli gostinstvo Ljubljana. Isti dan so se delavci delovnih organizacij Hotela Ilirija Ljubljana, Turist hotela Srebič Krško in Gostinskega podjetja Jelka Hrastnik na referendumu odločili, da vstopijo v delovno organizacijo Mercator-Hoteli gostinstvo Ljubljana kot tozdi v njenem sestavu. Vsi skupaj pa tudi v sestavi sozda Mercator Ljubljana.

Delavci delovne organizacije Hotel Mantova Vrhnika so se leta 1980 odločili, da se združijo v delovno organizacijo Mercator – Hoteli gostinstvo Ljubljana kot tozdi v njenem sestavu.

Naslednjo organizacijsko spremembo pomeni združitev delovne organizacije GP Delavski dom Ljubljana z delovno organizacijo Mercator-Hoteli gostinstvo in zadnjo, ko so se delavci tozda Kavarna Evropa in Kavarna bar Nebotičnik na referendumu dne 4. 11. 1982 odločili, da organizirajo novo temeljno organizacijo z imenom Ajdovščina, v sestavi delovne organizacije Mercator-Hoteli gostinstvo.

Združevanje delavcev v delovni organizaciji Mercator-Hoteli gostinstvo Ljubljana kot sestavljeni organizaciji združenega dela Mercator Ljubljana ni izhajalo samo iz politične discipline, temveč predvsem zaradi potrebe hitrejšega razvoja samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov organizacij združenega dela, ki so med seboj povezane od proizvodnje in predelave s prometom blaga in gostinsko turističnih storitev.

Odnosi med temeljnimi in delovnimi organizacijami v sestavi sozda so že od vsega začetka zasnovani na medsebojnem spoštovanju pravic in obveznosti, ki izhajajo iz uveljavljanja in izvajanja samoupravnih, razvojnih in drugih skupnih interesov ob upoštevanju neodtujljivih pravic delavcev.

Tako smo opredelili cilje združevanja, katere v praksi postopno uresničujemo in dograjujemo. Pri tem pa se srečujemo, vsaj z naše strani, z naslednjimi odprtimi vprašanji:

- usklajevanje odnosov in pogojev pridobivanja dohodka in drugih pogojev materialne narave, ki izhajajo iz trajnega medsebojnega sodelovanja na osnovi skupnega dohodka

- usklajevanje razvojnih programov vseh dejavnosti v sozdu – zagotovitvi proizvodniške verige

- zagotovitvi družbenoekonomske enakosti po osnovah dela in rezultatih dela – ne glede na položaj posameznih dejavnosti v sozdu in širšem gospodarskem prostoru.

Razloge za prepočasno razreševanje nakazanih odprtih vprašanj moremo iskati v premajhnem posluhu in potrebi nekaterih tozdv za izvajanje, usklajevanje in razvijanje skupno dogovorjenih ciljev združevanja in poslovne politike v sozdu.

O razvoju gostinstva in turizma je bilo napisanega že mar-

sikaj, največkrat ob začetku turistične sezone in ob načrtovanju deviznega priliva. Razvoj gostinstva in turizma, ne glede na obstoječo samoupravno organiziranost, bi morali načrtovati na podlagi temeljite analize stanja in iz tega izhajajočih ugotovitev:

- razdrobljenosti gostinstva in turizma v dejavnosti, s teritorialnega in organizacijsko samoupravnega vidika

- neugodne strukture ponudbe, ki izhaja iz pogojev pridobivanja dohodka.

- neizdelanega dolgoročnega plana razvoja dejavnosti kot osnova za spoznavanje dolgoročnih možnosti družbenoekonomskega razvoja gostinstva in turizma v sozdu in širšem gospodarskem prostoru.

Razvoj delovne organizacije Mercator-Hoteli gostinstvo Ljubljana je ne glede na naše želje, odvisen od spoznanja, da je razvoj gostinske turistične dejavnosti potrebno načrtovati vzporedno z razvojem drugih dejavnosti. Nesporno je, da delovna organizacija, kot je naša, lahko doseže svoj optimalen razvoj le s povezovanjem v širši asociaciji.

Albin Ješelnik, direktor M-Kmetijskega kombinata Sevnica: Želimo predvsem utrditi kmetijsko proizvodnjo pri kmetih-kooperantih

Delovna organizacija Kmetijski kombinat Sevnica se je združila v SOZD Mercator leta 1977. V tem obdobju se je začelo združeno delo povezovati, predvsem so začeli nastajati večji gospodarski sistemi. To je bil znak tudi za manjše delovne organizacije, da nastopa obdobje smotnega povezovanja sredstev in enotnejšega nastopanja na trgu. Naša delovna organizacija je pristopila v sozd predvsem zaradi kmetijske proizvodnje, ki ustvarja, glede na usmeritev proizvodnje, tržne presežke, ki so širšega pomena.

Naša glavna kmetijska proizvodnja je pridelovanje jabolk, hmelja, mleka in mesa. Za vse te proizvode smo potrebovali večje tržišče. Kmetijstvo je v tem obdobju začelo dobivati tudi širši družbeni pomen. Potrebovali smo več sredstev, predvsem pa jamstvo, da se bodo naši srednjeročni programi uresničili. Prav letos zaključujemo večjo investicijo v kmetijstvo – izgradnjo manipulativno distribucijskega skladišča na Blanci.

Ko danes ocenjujem preteklo obdobje, menim, da je bila takratna odločitev delavcev in združenih kmetov pravilna. O združitvi v Mercator smo se pogovarjali že leta 1972, vendar očitno takrat še niso bili zreli pogoji, kar se je kasneje pokazalo, da je bila naša napaka. V občini Sevnica smo predvsem zamudili obdobje večjih investicij v trgovsko dejavnost. Sevnica je eno redkih občinskih središč, ki nima pomembnejše trgovske hiše. Delovna organizacija je relativno malo zadolžena, zato tudi v sedanjem obdobju lažje rešuje težave z obratnimi sredstvi.

V naslednjem srednjeročnem obdobju želimo predvsem utrditi našo sedanjo proizvodno usmeritev. Glede na konfiguracijo terena in splošno stopnjo gospodarske usmeritve občine želimo predvsem utrditi kmetijsko proizvodnjo pri kmetih – kooperantih. Na tem področju smo že precej storili, velik premik je predvsem opazen v zadnjih letih, vendar menim, da cilj še ni dosežen. Vsako leto prodamo več kmetijskih proizvodov v sozd Mercator. V sozdu želimo predvsem utrjevati skupno nabavo in preskrbo s kmetijskimi reprodukcijskimi materia-

li in ključne artikole iz živilske branže.

V razvoju trgovske dejavnosti smo pred velikimi dilemami. V tej dejavnosti se kažejo velike potrebe po investicijah. Časi za to niso najbolj primerni, vendar menim, da bo moral sozd v prihodnje na naše probleme gledati bolj smelo. Bojimo se, da bomo ostali oaza z relativno nerazvito trgovino. Ob združitvi kmetijstva in trgovine v delovno organizacijo je prav trgovina najmanj napredovala. Smo na meji srečujočih se večjih trgovskih sistemov, prav zaradi tega planiramo v naslednjem srednjeročnem obdobju investicije v trgovsko dejavnost. Želimo, da se utrjuje dejavnost vsaj v takem obsegu, kot jo načrtujemo. Pred vstopom v novo srednjeročno obdobje bodo nastale v delovni organizaciji večje kadrovske spremembe, prav to nam daje možnost, da bomo lahko zaposlili več strokovnjakov, ki bodo utrjevali naše razvojne cilje. Naše stališče je še naprej utrjevati sozd Mercator in v njem naše mesto, zato ne vidimo nobenih razlogov, da bi moralo priti v sozdu do samoupravno organizacijskih sprememb.

Franč Juvanc, direktor M-Agrokombinata Krško: Okrepiti sodelovanje kmetijskih in ostalih ozdov za plasma blaga

Agrokombinat Krško je edini ozd v občini Krško, ki je nosilec celotne kmetijske proizvodnje v družbeni in družbeno organizirani proizvodnji. Agrokombinat je v času preoblikovanja družbeno-ekonomskih odnosov vse od leta 1946, ko so se začele ustanavljati kmetijske zadruge pa do danes sledil razvojnim konceptom, ki jih je usmerjala družbena skupnost. Tako je postal velik proizvajalec sadja, vina, poljščin, mesa, mleka, jagodičevja in drugega blaga. Proizvodnja po količinah močno presega potrebe kraja. Tako velika proizvodnja kmetijskih pridelkov in ostale potrebe tudi po uveljavljanju v širšem prostoru je vodilo organe Agrokombinata in družbenopolitične skupnosti, da se je Agrokombinat združil v sozd Mercator. Menim, da sedanji samoupravni sporazum o združitvi v sozd Mercator ustreza osnovnim načelom družbeno ekonomske politike.

Agrokombinat Krško ima idealne razvojne usmeritve v osnovnih konceptih, v smeri nadaljnjega razvoja kmetijske proizvodnje. Ta razvoj temelji na povečanju površin v družbeni lasti ter na obstoječih površinah obogatiti proces proizvodnje z najnovejšimi dosežki iz kmetijske znanosti in tehnike za vse vrste proizvodnje. Cilj tega je povečanje pridelkov na enoto površine, zmanjšanje proizvodnih stroškov in s tem rentabilnejše poslovanje, kakor tudi vključevanje v izvoz.

Na področju zasebnega kmetijstva moramo s pospeševalno službo jasno opredeliti cilje, t. j. podružbvanje te proizvodnje. Eden najbavnejših ciljev v naslednjem petletnem obdobju je komasacija zemljišč z uvedbo enotnega kolobarja, namakanje centralnega dela Krškega polja ter dograditev potrebnih spremeljajočih objektov, ki bodo služili kmetijskim namenom. Za hitrejšo povečanje kmetijske proizvodnje bi se moralo okrepiti tudi sodelovanje kmetijskih in predelovalnih ozdov v okviru sozda, hkrati pa izven sozda poiskati take povezave, ki bi v sozdu omogočile oskrbo z blagom, ki ga sami ne proizvajamo v zadostnih količinah, in prav tako povezave za plasma količine blaga, ki ga proizvedemo več, kot ga potrebujemo.

Pripravila Vesna Bleiweis

2. TMI
Vesna Bleiweis

Iz enake usode do sodelovanja

Nekaj skupnih značilnosti tovarn mesnih izdelkov v stavu sozda Mercator v preteklosti in spoznanje, da le z medsebojnim sodelovanjem in usklajevanjem dolgoročneje lahko načrtujeta svoj razvoj, je botrovalo pričujočemu razgovoru.

Razgovora na temo »tovarni mesnih izdelkov včeraj, danes in jutri« so se udeležili: direktor M-Velepiskrbe, tozda TMI, Ivan Majerle, vodja slošne službe v M-Nanosovem tozdu TMI, Mate Šoljič, in svetovalec generalnega direktorja SOZD Mercator za agroživilstvo, Mitja Ponikvar.

Bleiweis: Koliko so k bistvenim premikom v poslovnih rezultatih prispevali:

- ukrepi tekoče ekonomske politike
- uresničevanje lastnih sanacijskih programov
- solidarnost znotraj sozda in delovnih organizacij?

Majerle: Celotna mesno predelovalna industrija se je znašla v izredno težki situaciji zaradi disparitet v cenah, ki so nastajale zaradi prostega oblikovanja cen vhodnih surovin in istočasno administrativno določenih prodajnih cen mesa in mesnih izdelkov. To je bil tudi osnovni razlog za poslovne rezultate, ki smo jih predvsem v obdobju 1979-1981 izkazovali v svojih zaključnih računih. Čeprav nobeno leto nismo končali z izgubo, predvsem zaradi najrazličnejših oblik solidarnosti in družbenih intervencij, pa so bili vsi periodični obračuni polni rdečih števil. Temu primerno je bilo tudi razpoloženje naših delavcev. To obdobje je bilo tudi čas, ko so oblikovalci in odgovorni za ekonomsko politiko države spoznavali in spoznali, da je treba popraviti in sanirati, če ne že čisto odpraviti sistemske napake in odnos do lastne proizvodnje hrane in od te proizvodnje odvisne predelovalne industrije. Znatna družbena sredstva, usmerjena neposredno v primarno kmetijsko proizvodnjo so se odrazila tudi v nekoliko znosnejših pogojih gospodarjenja v mesnopredelovalni industriji. Predvsem pa se mi zdi pomembno, da smo uresničili dve najnujnejši zadevi: dolgoročneje, s sovlaganji v proizvodnjo živine zagotovili surovinsko bazo in specializirali svojo proizvodnjo. To sta tudi osrednji zadevi iz uresničevanja sanacijskih programov. Poudariti pa moram, da zlasti prvega dela ne bi mogli uresničiti brez izdatnega kapitala, v katerem je najbolj očiten delež članic sozda in strokovne pomoči delavcev, ki delajo v Delovni skupnosti sozda in so odgovorni za področje agroživilstva. Drugi del pa je temeljil na odločitvi o specializirani proizvodnji mesnih izdelkov. O tej specializaciji smo se usklajeno odločali s Tovarno mesnih izdelkov v Postojni.

Mate Šoljič: Razlogi za poslovanje v preteklih letih so praktično isti, le s to razliko, da so bile v Postojni rdeče številke tudi v zaključnih računih. Leta krize, ko smo poleg pisanja sanacijskih programov morali skrbeti tudi za njihovo uresničevanje, so nam kot rezultat dala premišljeno obliko organizacije dela, spremembo strukture med maloprodajno dejavnostjo in proizvodnjo, odpravo ozkih grl v proizvodnji in spremembe v sami poslovni aktivnosti in zavzetosti za povečanje prodaje predvsem specialnih izdelkov iz kraškega in perutninskega programa. Tudi naš sanacijski program je temeljil predvsem na dolgoročni

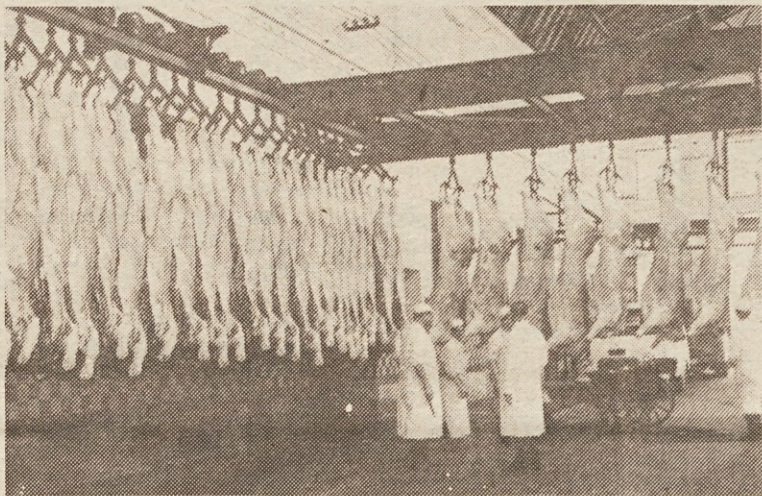
nejšem zagotavljanju surovin, ki jih potrebujemo za specializirano proizvodnjo. Sovlaganje v te namene so nam omogočila predvsem sredstva, ki so jih za prašičje farne združile članice sozda. Moram pa poudariti, da sta tako solidarnost znotraj delovne organizacije in sozda, strpno obravnavanje problemov in skupno ter usklajeno delovanje strokovnih in poslovnih delavcev delovne organizacije in sozda bistveno prispevala k uspešni sanaciji nekdanjega stanja v TMI Postojna.

Bleiweis: Kakšne obveznosti pomenijo dolgoročne naložbe v zagotavljanju surovinske baze?

Mitja Ponikvar: Če bo v nabavi in prodaji predvsem v maloprodajnih organizacijah še ma-

dejstva, ki bi nujno morala vplivati na sklenitev čvrstega komercialnega dogovora o plasmanju izdelkov obeh TMI v maloprodajno mrežo sozda. Čvrst dogovor o poslovni disciplini znotraj sozda bo tudi zagotovil odjem načrtovane proizvodnje.

Mate Šoljič: Povsem se pridružujem mnenju Ponikvarja. Angažirana sredstva v primarno proizvodnjo bodo omogočila uresničitev proizvodnih planov predelovalne industrije, ki pa si mora obenem zagotoviti tudi plasman te proizvodnje. Zavedamo se, da brez učinkovite prodajne politike lahko s to težo le polnimo lastna skladišča. Ne bi se nam smelo več dogajati, da se v lastni mreži pojavljamo kot dobavitelji sekundarnega pomena. Nič nimam proti širokemu izboru blaga, vendar naj za vse proizvajalce tako tiste znotraj sistema, kot izven, veljajo enaki pogoji predstavljanja in ponudbe potrošniku. Vse prevečkrat je prav po-

Proizvodni plani obeh TMI TMI Ljubljana		
Vrsta blaga	Ocena realizacije za leto 1983	Plan za leto 1984 kg
1. Goveje juneče meso	1,625.000	1,700.000
2. Svinjsko meso	1,710.000	1,800.000
3. Telečje meso	-	-
4. Drobovina	608.000	640.000
5. Mast	105.000	110.000
6. Poltrajni izdelki	865.000	950.000
7. Trajni izdelki	475.000	510.000
8. Surove kože	285.000	300.000
9. Suhomesnat izdelki	360.000	395.000
Skupaj	6,033.000	6,405.000
TMI Postojna		
1. Goveje juneče meso	450.000	625.000
2. Svinjsko meso	10.000	10.000
3. Telečje meso	15.000	15.000
4. Drobovina	70.000	95.000
5. Piščančji izdelki	120.000	120.000
6. Poltrajni izdelki	40.000	40.000
7. Trajni izdelki	320.000	320.000
8. Mortadela	700.000	700.000
9. Surove kože	70.000	75.000
Skupaj	1,795.000	2,000.000

lo časa prevladovala avtonomija odločanja na ravni poslovdij, potem lahko rečemo, da bodo sadovi našega skupnega dela kaj kisli. V naslednjih nekaj letih sta si obe tovarni zagotovili popolno oskrbo predvsem s svinjskim mesom na osnovi skupnih vlaganj v farmo Krško, ABC Pomurke in AIPK Nova Topola ter v pitališča na osnovi kooperantskih odnosov. Dolgoročno zagotavljanje vhodnih surovin je pogoj za uresničitev proizvodnih programov obeh tovarn. Standardna količina in kvaliteta surovine omogoča in pogojuje tudi standardno kvaliteto izdelka, standardno tehnologijo in zanesljivost planiranja. To so

nudba in predstavitev lastnih izdelkov prepuščena osebovli poslovdije in drugega sodeljavi v maloprodaji. Zavezujoč komercialni dogovor na tem področju ne bi škodil.

Ivan Majerle: Dejstvo, ki ga navajata oba sogovornika stoji. Finančna bremena, ki izhajajo iz vloženih sredstev, bosta obe TMI prenesli, če jih bo spremljala tudi ustrezna komercialna politika, kot del te politike tretiram tudi ekonomsko propagandne zadeve. Ko bodo zagotovljeni dnevni vhodi surovine, se pred njenimi dobavitelji najbrž ne bomo mogli sklicevati na razloge kot so kupna moč, težave zaradi neorganiziranega siste-

ma prodaje ali slabosti, ki smo jih z nedisciplino povzročili sami. Gre torej zato, da za odjem pričakovane oziroma načrtovane proizvodnje zagotovimo vsaj tisti del notranjega trga, ki ga lahko zagotovimo že s poslovno disciplino.

Bleiweis: Najbrž navedbe lahko argumentirate s konkretnimi primeri. Vendar me te ne zanimajo. Menim, da bi se nekaj ozkih grl v prodaji lahko odpravilo ne samo z usklajevanjem na področju delitve proizvodnega programa, temveč predvsem tudi z usklajeno komercialno, ali če hočete tudi skupno komercialno politiko

Ivan Majerle: Tudi konkretni primeri bi morali biti zanimivi, kot primer bi navedel (ne)sodelovanje MIP in TMI Ljubljana. Na regionalno dovolj velikem tržišču praktično ni ponudbe naših izdelkov oziroma je ta komaj omembe vredna. Enako je na postojnskem. Ob vašem vprašanju se moram vrniti nekoliko v preteklost, ko so bile dane pobude celo za združitev obeh tovarn mesnih izdelkov, vendar do realizacije ni prišlo. Obstajajo tudi najrazličnejši dogovori o medsebojnem sodelovanju predvsem na komercialnem področju z namenom, da se proizvodi, ki so popolnoma različni od proizvodov postojnske TMI pojavijo na področju, ki ga kot grosist oskrbuje postojnski Nanos. Vendar so rezultati pičili.

Mitja Ponikvar: Bolj kot za formalni vidik povezovanja gre za vprašanje naše lastne discipline in s tem uveljavitev skupne in enotne komercialne politike na ravni sestavljene organizacije. Bolj kot bo v praksi dopuščano uveljavljanje načela, da so domače, s tem mislim sozdovalne proizvodne organizacije, dobre le takrat, ko določene vrste blaga primanjkuje, bolj se bomo oddaljevali od cilja, da povečamo obseg notranjih blagovnih tokov, predvsem pa bomo sami sebi nakopali dodatne finančne težave in bremena, ki bodo nastala z zagotavljenjem surovine in uresničevanjem proizvodnih in prodajnih planov obeh tovarn mesnih izdelkov.

Bleiweis: Omenili ste le razmere in razmerja, ki jih lahko povzroči nezadostna absorpcija blaga na domačem trgu. Kaj pa izvoz, saj bi bilo ob tako visokih naložbah in obenem potrebah po reprodukcijskih materialih, nesmiselno ne načrtovati tudi tega?

Mate Šoljič: Dosedanje vključevanje in tudi sami podatki o izvozu, ki ga dosega postojnska tovarna tako v maloobsejnem prometu in preko M-Mednarodne trgovine nas zavezujejo, da skupno s specializirano organizacijo v M-Mednarodni trgovini zagotovimo tudi izvoz. Za nas so to predvsem izdelki iz piščančjega mesa in kraški program, pa tudi sveže meso.

Mitja Ponikvar: Proizvodni krog ni sklenjen, če ne obravnavamo tudi izvoza, predvsem zaradi zagotavljanja deviznih sredstev za reprodukcijske materiale, ki so potrebni tako v sami predelovalni industriji kot v primarni proizvodnji. Menim, da se nam predsem v naftnih deželah ponuja priložnost da uresničimo tisto, čemur enostavno pravimo »nafta za hrano«.

Ivan Majerle: Izvozne načrte lahko uresničimo le, če bomo naše proizvodne obrate usposobili tako, da bodo za celoten asortiman izdelkov zagotovljeni proizvodni pogoji, ki jih priznavajo uvozniki. Delno bomo ta pogoj lahko izpolnili z uslužnostnim klanjem v usposobljeni klavnici Mesne industrije Zalog, vendar pa ostaja odprto vprašanje nadaljnje usposobitve novih lastnih objektov. Pripravljamo projekte, da bi z etapno usposobitvijo in prilagoditvijo obstoječih proizvodnih linij izpolnili

izvozne pogoje. Dosedanje sodelovanje z M-Mednarodno trgovino moramo izredno pohvaliti saj nam je izvoz preko nje prinesel nujno potrebne devize, ki smo jih plasirali predvsem za nabavo reprodukcijskih materialov, potrebnih za rejce živine.

Bleiweis: Kako delavci sprejemajo spremembe proizvodnih usmeritev, saj vemo, da je težko npr. mesarja, ki je leta in leta preživel v maloprodaji, vključiti v proizvodni proces?

Ivan Majerle: Naši delavci se krepko zavedajo, da nam edino spreminjanje in dopolnjevanje proizvodnega programa v času nestabilnosti in nesporazmerij med cenami prinese boljši kos kruha. V času poslovanja na robu izgub smo se vsi skupaj prekalili v kolektiv, ki zna prenašati in dobro in slabo. Zato pri nas praktično ne poznamo težav v notrajnih premikih. Za delo v proizvodnji brez ugovorov poprimajo tudi administrativni delavci, seveda za tisto, ki ga smejo gledati na predpise higiensko-tehnične narave, opravljati. Takemu vzdušju je precej pripomogla solidarnost, ki so nam jo v hudih časih namenili ostali delavci sozda. Velja namreč spoznanje, da v času, ko si lahko pomagamo sami in ustvarimo nekaj akumulacije, obstojajo še drugi, ki jim moramo vračati zaupanje za zaupanje, solidarnost za solidnost, to pa lahko v prvi vrsti storimo le z dobrim gospodarjenjem.

Mate Šoljič: Nekako enako bi lahko povedal za delavce oziroma kolektiv postojnske TMI. Takoj bi lahko zaposlili na novo še nekaj kvalificiranih delavcev, vendar tudi z razporejanjem delavcev brez formalnih postopkov, ki so bili v preteklosti tudi predmet večnih, spotikanj ni težav, rešujemo proizvodni proces. Dejstvo je, da boljši poslovni rezultati omogočajo tudi stimulativnejše osebne dohodke in to se kolektivu, ki so se ga nekateri izogibali, ali pa zaradi izgub nanj kazali s prstom, zelo pozna. Motiviranost za delo je velika, na strokovnih in poslovnih delavcih pa je, da to motiviranost in njene rezultate prelijemo v tudi čim boljše poslovne rezultate.

Bleiweis: Ste torej optimisti?

Ivan Majerle: V naši branži smo se črnoglednosti že navadili. Pretiran optimizem ni na mestu, prav tako ne črnoglednost, realnim razmeram se, pač moramo prilagajati in to se bomo toliko lažje, kolikor bomo sami bolj odgovorni za čvrsto povezovanje in spoštovanje sprejetih usmeritev in planov.

Mate Šoljič: Če bomo čvrsto vztrajali pri zastavljenih ciljih, potem je naš pogled vnaprej res nekoliko svetlejši. Če pa se bodo ponavljale sistemske napake v nedogled, pa ni nikjer rešeno, da se situacija ne bo ponovila. Nihanja cen in nesporazmerij med cenami osnovnih proizvodnih komponent bomo blažili s svojo specializacijo. Jasno pa je, da sama proizvodna aktivnost ne bo prišla sama od sebe, če se ne bomo uspešno vključevali v oblike poslovne proizvodnega povezovanja. Kot eno teh oblik lahko omenim poslovno skupnost, ki jo v postojnski regiji predstavljajo Nanos, Pivka in Jama. Dogovarjanje na tej ravni že daje rezultate: konkretno naš proizvodni program piščančjih izdelkov in dogovarjanje o njegovi razširitvi. Ta program je iskan na celotnem jugoslovanskem trgu in zakaj prednosti, ki ju imata perutninski kombinat Pivka in TMI ne bi izkoristili.

Mitja Ponikvar: Več optimizma bi bilo upravičeno, če bi dosegli: notranjo disciplino v prodaji in realizirali izvoz. Mislim, da je to spet začetek kroga, ki smo ga omenili na začetku razgovora.

Dogovarjanje med članicami KIT-a in Mercatorja Center za obveščanje Mercatorja

V osrednji Sloveniji nastaja velik sozd

Iz potrebe, da se zagotovi čvrstejša in dolgoročno naravna povezava kmetijstva, živilske industrije, trgovine in drugih uslužnostnih dejavnosti v Sloveniji, je nastala pobuda za združitev ozdov in sozda KIT in iz sozda Mercator ter drugih, doslej v širši sistem nepovezanih agroživilskih organizacij, v enoten sozd. Cilj – utrditi medsebojno reprodukcijsko in branžno povezanost teh organizacij ter pospešiti razvoj in racionalizacijo v poslovanju agroživilstva, pri tem pa ohraniti oziroma še nadalje krepliti dosedanje reprodukcijsko in branžno povezanost z drugimi organizacijami v Sloveniji in Jugoslaviji.

Doslej sta bila v Ljubljani, v razmaku enega meseca, dva širša sestanka predstavnikov obeh sozdov. Na zadnjem, ki je bil 22. maja na sedežu sozda KIT, je blizu 40 udeležencev obravnavalo delovno gradivo za razpravo o združevanju, ki sta ga skupaj pripravila oba direktorja sozdov. Že na prejšnjem sestanku je bilo imenovano nekaj komisij za pripravo predloga v podrobnostih, kar zadeva vsebino in postopek združevanja. Na sestanku je bilo dogovorjeno, da komisije gradivo pripravijo oziroma dopolnijo do 15. junija, da bi tako dopolnjeno osnovno gradivo šlo v širšo razpravo ter dobilo podporo samoupravnih in družbenopolitičnih dejavnikov v vseh delih obstoječih sistemov. Še letos v jeseni združene temeljne in delovne organizacije obeh sozdov naj bi začele poslovati v okviru novega sozda s 1. januarjem 1985.

Sedanja razdrobljenost ni ekonomsko opravičljiva

Inciativa je stara že skoraj 10 let, saj je že takrat postalo jasno, da je agroživilstvo zlasti na ljubljanskem območju med najbolj nepovezanimi v Jugoslaviji, kar vsekakor poslabšuje njegove razvojne in poslovne možnosti. Integriranost agroživilstva je namreč v zadnjih letih v Jugoslaviji dosegla visoko stopnjo, saj vse bolj prevladujejo sistemi s preko 20.000 zaposlenih delavcev, z velikim ekonomskim in kadrovskim potencialom ter pomembnimi razvojnimi programi in možnostmi.

Tudi v Sloveniji je stopnja povezanosti agroživilstva na drugih območjih bolj zadovoljiva, saj so skoraj povsod oblikovani reprodukcijsko zaokroženi sozdi. Najslabši je položaj v osrednjem delu Slovenije, ki predstavlja zaradi podobne proizvodne naravnosti ter branžne in komunikacijske povezanosti dokaj enoten agroživilski prostor. Na tem območju deluje več sestavljenih organizacij.

Očitno je, da je razdrobljenost precejšnja in da nima družbeno-ekonomskega opravičila. Do neke mere bojazen pred monopoliziranjem prodaje opravičuje, da trgovina deluje v dveh ali več sistemih ter da obstaja posebej sozd za proizvodno in promet pijače zaradi specializacije in široke jugoslovanske naravnosti, ni pa razumnega opravičila za nepovezanost drugih proizvodnih agroživilskih organizacij in nepovezanost proizvodnje s trgovino. Takšna medsebojna povezanost namreč ne more ustvarjati monopolnih razmer na trgu, lahko pa s skupnim delovanjem racionalizira in razvija skupne poslovne funkcije in pospešuje razvoj.

S povezavo ozdov iz sozda KIT in sozda Mercator je mogoče reprodukcijsko in branžno povezanost agroživilstva bistveno povečati. Na ta način se zaokrožuje pomemben agroživilski prostor z velikim obsegom primarne kmetijske proizvodnje, živilske predelave in trgovine. Novi sozd, katerega temelj bodo oblikovale sedanje članice obeh

sozdov in v katerega se vključujejo še drugi ozdi, ki so reprodukcijsko in branžno povezane s temi članicami, se z mnogimi dejavnostmi še bolj kot doslej vključuje v širši slovenski in jugoslovanski prostor.

Ponazoritev dosedanje povezanosti

Že dosedanje medsebojno poslovanje temeljnih in delov-

- mlečna in mesna predelava
- predelava žit, zelenjav, sadja in gozdnih plodov, kave, čaja, granulatov, začimb, konditorskih proizvodov in drugega,
- predelava olja,
- pridelava vina.

V novem sozdu bo izredno razvita drobnoprodajna dejavnost s številnimi prodajalnami širom Slovenije, delno pa tudi Hrvatske in Srbije. Vzpostavlja se drobnoprodajna mreža je organizirana tudi obsežna grosistična dejavnost.

Naslednja temeljna dejavnost novega sozda bo močna mednarodna trgovina s številnimi enotami v inozemstvu in širokim proizvodnim zaledjem, kar bo omogočalo, da bo sozd tudi eden najpomembnejših izvoznikov v Jugoslaviji.

Pomembnejši podatki o rezultatih poslovanja SOZD Mercator in SOZD KIT v mio din

	SOZD Mercator			SOZD KIT		
	1983	ind. 1983/1982	Plan 84	1983	ind. 1983/1984	Plan 84
1. Celotni prihodek	67.913	145	83.300	33.416	136	41.983
2. Porabljena sredstva	59.419	145	73.220	29.889	136	
3. Dohodek	8.494	143	10.080	3.527	141	3.945
4. Čisti dohodek	5.184	133	6.000	2.146	131	2.513
– del ČD za oseb. ohodke	3.633	131	4.120	1.564	129	
– del ČD za SSP	450	136	455	196	123	
– del ČD posl. sklad	787	123		294	130	444
– del ČD rezervni sklad	304	210		131	192	83
5. Izguba	43	1.990	–	57	140	63
6. Akumulacija	1.190	140	1.425	466	134	560
7. Sredstva za reprodukcijo	1.891	141	2.309	1.108	143	1.454
8. Povp. štev. zaposlenih konec meseca	13.800	102	13.800	5.258	99	5.360
9.* Izvoz na konvertibilna tržišča v mio din	3.012		3.205	104		253
10.* Uvoz v mio din	2.400		3.094	281		451
1. Dohodek na delavca v din	645.376	140	789.000	686.108	143	
2. Akumul. v primer. z doh. (%)	13,90	98	14,10	13,21	95	
3. Doh. v prim. s pov. por. sr. (%)	30,42	100	31,00	28,86	98	
4. Stopnja akumul. spos. (%)	4,26	98	4,50	3,81	94	
5. OD in sr. sk. por. na delavca v din	312.079	129	356.000	346.944	131	

* 1 USA \$ = 63,40 din

nih organizacij iz obeh sozdov je bilo izredno intenzivno. Kot kupec in kot dobavitelj so ozdi na seznamih obeh sozdov vedno na prvem mestu. To ponazorijo sledeči podatki.

V letu 1981 je SOZD KIT dobavil v SOZD Mercator proizvodov za okroglo 960 milijonov dinarjev, kupil v Mercatorju pa za 313 milijonov (razmerje 3,1:1). Naslednje leto je bila dobava KITA v Mercatorju že za 1,12 milijarde dinarjev, nakup pa za 488 milijonov (razmerje 2,3:1). V lanskem letu je bilo razmerje 2,1:1, in sicer dobava v vrednosti 1,5 milijarde dinarjev, kupljeno blago oziroma proizvodi pa za 753 milijonov.

Po planu za leto 1984 bo sozd Mercator kupec pri sozdu KIT za vrednost 2 milijardi 148 milijonov dinarjev.

Osnovni podatki o novem sozdu ter njegov splošen pomen

Po predvidevanjih o povezoivanju v času priprave delovnega gradiva za razpravo se bo v novi sozd povezal 46 delovnih organizacij s 107 tozdi oziroma temeljnimi združnimi organizacijami, v katerih združuje delo preko 19.000 delavcev ter okoli 12.400 združnih kmetov – članov zadrug. Primarna kmetijska proizvodnja se bo odvijala na več kakor 200.000 hektarjih kmetijskih površin, kar predstavlja približno četrtino kmetijskega potenciala v SR Sloveniji. V okviru novega sozda bo zelo razvita živilska predelava z visoko stopnjo finalizacije in z velikimi izvoznimi možnostmi.

V okviru živilske predelave so zlasti pomembne:

Razvite bodo tudi nekatere druge dejavnosti, kot na primer gostinstvo in turizem, storitve s področja inženiringa, uslužnostne dejavnosti, proizvodnja kmetijske mehanizacije in podobno.

Ocenjujemo, da bo novi sozd v letu 1985 dosegel 126 milijard dinarjev celotnega prihodka, 14 milijard dinarjev dohodka, 2 milijardi dinarjev akumulacije in okoli 4 milijarde dinarjev sredstev za reprodukcijo.

Podatki kažejo, da se s predvideno združitvijo ustvarja pomemben gospodarsko in kadrovsko soliden sozd z veliko medsebojno reprodukcijsko in branžno povezanostjo ter z ugodno razporeditvijo, kar omogoča tudi združevanje in racionaliziranje mnogih poslovnih funkcij. Z združitvijo nastaja organizacija z velikimi možnostmi tehnološkega razvoja in vključevanja v izvoz, ob stabilnejšem in racionalnejšem poslovanju.

Dolgoročne razvojne usmeritve sozda

Novi sozd bo predvidoma začel delovati v začetku leta 1985, torej v času, ko se še realizira sprejeti srednjeročni plan za obdobje 1981–1985. V letu 1985 bodo zato članice še izvajale svoje načrte, s tem da se bodo skupne institucije na nivoju sozda že vključevale v pomoč pri realizaciji posameznih programov članic. Nov skupen srednjeročni načrt novega sozda bo lahko izdelan v letu 1985 za obdobje 1986–1990. Pri tem se že sedaj nakazujejo razvojne usmeritve, ki jih bodo članice

upoštevale v svojih srednjeročnih planih in pri izvajanju razvojno planskih usmeritev.

Ti dolgoročni družbenoekonomski smotri in cilji razvoja novega sozda so naslednji:

Novi sozd, ki bo združeval primarno lastno kmetijsko proizvodnjo, proizvodno sodelovanje z zasebnimi kmetijskimi proizvajalci, predelavo mleka, mesa, žita, zelenjave, sadja, gozdnih plodov, zelišč, čaja, začimb, olja, vina in drugih kmetijskih pridelkov, proizvodnjo konditorskih proizvodov, instantov, zamrznjene hrane, krmskih koncentratov in slično, skladiščenje, distribucijo, domačo prodajo, izvoz in uvoz ter druge dopolnilne dejavnosti, in s tem zajemal v svojem okviru vse faze reprodukcijskega ciklusa, od primarne kmetijske proizvodnje do končne prodaje, največ pri proizvodnji živilskih izdelkov, bo kot eden najpomembnejših nosilcev proizvodnje živil v Sloveniji proces povezovanja še nadaljeval s ciljem, da se bo razvijal na naslednjih načelih:

Kratka predstavitev sozda

SOZD KIT je bil ustanovljen leta 1978. Danes ga sestavlja 17 delovnih organizacij z 59 tozdi oziroma temeljnimi združnimi organizacijami.

Članice sozda KIT

1. KIT Kmetijski zavod Ljubljana
2. KIT Storitve Ljubljana
3. KIT Ljubljanske mlekarne Ljubljana
4. KIT Mlekarna Zemun
5. KIT Kmetijska zadruga Ljubljana
6. KIT Kmetijska zadruga Velike Lašče
7. KIT Kmetijska zadruga Medvode
8. KIT Kmetijska zadruga Litija
9. KIT Kmetijska zadruga Stična
10. KIT Kmetijska zadruga Dobropolje
11. KIT Kmetijska zadruga Ribnica
12. KIT Kmetijska zadruga Trebnje
13. KIT Kmetijska zadruga »KRKA« Novo mesto
14. KIT Kmetijska zadruga Metlika
15. KIT Kmetijska zadruga Črnomelj
16. KIT Zgornjesavinjska Kmetijska zadruga Mozirje
17. KIT Kmetijsko živilski kombinat Gorenjske Kranj

Najpomembnejše dejavnosti v sozdu KIT

– kooperacijska in družbena kmetijska proizvodnja mleka, mesa, jajc, krompirja, grozdja, sadja, vrtnin in žita

– mlekarska predelava

– mesno predelovalna industrija

– predelava olja

– predelava zelenjave in sadja ter vrtnarstvo

– trgovinske, gostinske in ostale uslužnostne dejavnosti.

Članice sozda KIT organizirajo proizvodnjo na 183.000 hektarjih kmetijskih površin. To predstavlja 21% kmetijskih površin Slovenije. SOZD KIT se uvršča med najpomembnejše proizvajalce hrane v SR Sloveniji.

V svojem petletnem razvoju je sozd KIT dosegel uspehe predvsem v skupnem planiranju in usklajevanju razvoja, delitvi dela, vzpostavljanju dohodkovnih odnosov, skupnih naložb in razvijanju trajnega poslovnega sodelovanja in samoupravnega povezovanja po specializiranih proizvodnih linijah. Skupno delo že daje rezultate, posebej zdaj, ko se je tudi družbena klima za kmetijstvo izboljšala.

bo uveljavljala živilska industrija nadaljnji možni razvoj z razvijanjem številnih novih proizvodov, s tendenco, da se industrijsko pripravlja za trg hrane s čim višjo fazo priprave ter čim bolj kvaliteten in raznovrsten asortiman.

3. poživitev medsebojnih blagovnih tokov in usmerjanje proizvodnje s tržnimi potrebami

Tudi na področju trgovine se bo zagotavljala vedno večja medsebojna povezanost in vse večja intenzivnost medsebojnih blagovnih tokov. S povečanjem asortimana, kvalitete izdelkov in zlasti s povečanjem stopnje priprave živil za potrošnje se bodo uveljavljale nove rešitve v mar-

1. Usklajen skupen razvoj kmetijske proizvodnje

Zagotavljala se bo vedno večja medsebojna povezanost primarne kmetijske proizvodnje, tako družbene kot kooperacijske, na osrednjem delu Slovenije, kjer so tehnološki in ekonomski pogoji v glavnem podobni. V medsebojno povezani kmetijski proizvodnji se bodo iskale optimalnejše tehnološke in organizacijske rešitve, zagotavljal skupen nastop pri nabavi repromateriala in mehanizacije, zagotavljal usklajen skupen razvoj, tako da se bo primarna kmetijska proizvodnja razvijala v skladu z razvojem predelovalnih kapacitet in potreb trga. Predelovalna industrija si bo na osnovi povezave s kmetijsko proizvodnjo zagotavljala stabilnost v surovinski bazi in perspektiven razvoj svojih kapacitet, primarna kmetijska proizvodnja pa zagotavljen, stabilen odkup, ki ji bo omogočal specializacijo v proizvodnji in s tem višjo produktivnost.

2. povezanost, specializacija in izpopolnjevanje živilske industrije

Povečevala se bo medsebojna povezanost živilske industrije, ki je v primerjavi z drugimi republikami, predvsem pa v primerjavi z razvitejšimi državami, precej razdrobljena. Na osnovi povezovanja živilske predelave se bo izvajala večja specializacija med proizvodnimi obrati, uveljavljalo racionalnejše skupno distribuiranje izdelkov ter koncentrirale sile in kadri pri razvijanju novih proizvodov, tehnologije in organizacije. Na osnovi tekočega povezovanja

ketingu, ki bodo predvsem vezane na sodobna skladišča, hladilni prostor, sodoben transportni park, paletizacijo, primeren prodajni prostor, opremljen s hladilnimi vitrinami in drugimi potrebnimi sredstvi za moderno oskrbo potrošnika. S povezovanjem živilskih branž, kjer je tehnologija distribucije slična, se bo širil tržni prostor in s tem omogočala večja specializacija in boljše izkoriščanje predelovalnih kapacitet. Zagotavljalo se bo postopno zniževanje stroškov distribucije, boljše izkoriščanje vloženih sredstev, kompleksnejše spoznavanje obstoječih in bodočih tržnih potreb ter večje usmerjanje proizvodnje v skladu z racionalnimi tržnimi potrebami.

4. ustanavljanje interesnih, panožnih in področnih poslovnih skupnosti

Povezovanje v okviru reprodukcijske celote bo temeljilo na združevanju tozda in temeljnih združenih organizacij v okviru kmetijskih zadrug in drugih delovnih organizacij, ki se nadalje povezujejo v sozd. Poleg neposrednega združevanja bo povezovanje potekalo tudi na osnovi oblikovanja poslovnih skupnosti, in sicer tako, da bodo zainteresirani ozdi iz sestave sozda, pa tudi druge, lahko ustanovljale poslovne skupnosti za medsebojno urejanje zadev, ki so jim skupne, v branži ali regiji (branžne oziroma regionalne poslovne skupnosti).

Cilji poslovnih skupnosti

- medsebojno usklajevanje planov ter pospeševanje deficitarne proizvodnje (z organiziranjem in financiranjem dodatne pospeševalne oziroma strokovne službe in sprejemanje drugih tekočih in razvojnih ukrepov),
- zagotavljanje pogojev za čim višjo stopnjo finalizacije proizvodnje in čim višji izvoz,
- postopna krepitev medsebojnih dohodkovnih odnosov,
- pospeševanje razvoja lastne surovinske baze (mleko, meso, žita, krompir, povrtnine, med, hmelj, sadje, grozdje) ter krepitev dolgoročnih povezav na osnovi dohodkovnih odnosov in sovlaganj s proizvajalci deficitarnih surovin in repromateriala z drugih območij (pšenica, ječmen, koruza, oljarice, prašiči, sladkor, zelenjava, posamezni industrijski izdelki),
- postopno zmanjševanje uvoznih potreb (z razvojem ustrezne lastne proizvodnje) ter razvijanje izvoznih, zlasti kompenzacijskih aranžmajev ter dolgoročnih dogovorov s turističnimi organizacijami, s katerimi se bodo trajno zagotavljale najnujnejše uvozne potrebe,
- zagotovitev čim tesnejšega dolgoročno stabilnega sodelovanja s trgovino, gostinstvom in turizmom ter organiziranje racionalnega ustaljenega distribucijskega sistema s celotnim kompletnim živilskim asortimanom nove SOZD.

S ciljem, da se v čim večji meri poglobijo reprodukcijske povezave, se bodo poleg oblikovanja navedenih reprodukcijskih skupnosti razvijale tudi neposredne medsebojne dolgoročne reprodukcijske povezave ozdov; članic novega sozda z drugimi ozdi v Jugoslaviji.

Pri tem so pomembne sovlagateljske povezave zlasti z manj razvitimi republikami in pokrajinami (npr. proizvodnja mesa in mleka, proizvodnja, odkup, predelava zdravilnih zelišč in gozdnih sadežev, proizvodnja embalaže ter proizvodnja in predelava zelenjave, proizvodnja pšenice, koruze, oljaric, prašičev in drugih deficitarnih kmetijskih pridelkov v Vojvodini in drugod).

Tudi predvidena skupna povezava z delom turističnega gospodarstva, za katerega bi prevzeli obveznost popolne oskrbe z

Zadeve skupnega pomena

Tozdi v sestavu sozda bodo za doseg ciljev, zaradi katerih se združujejo, opravljale skupaj naslednje zadeve:

1. skupno planiranje,
2. skupno določanje in izvajanje poslovne politike,
3. skupno uresničevanje razvojnih investicij z združevanjem sredstev,
4. skupno opravljanje bančnih, kreditnih in denarnih poslov,
5. skupno zunanjetrgovinsko dejavnost,
6. skupno in enotno elektronsko obdelavo podatkov,
7. skupna solidarnost in medsebojno pokrivanje izgub.

Odnosi med tozdi in delovnimi organizacijami v sestavu sozda pri uresničevanju skupnih ciljev so zasnovani na medsebojnem spoštovanju pravic in obveznosti, uveljavljanju in izvajanju samoupravnih, razvojnih in drugih skupnih interesov ter upoštevanju neodtujljivih in drugih ustavnih pravic delavcev.

Ozdi, združeni v sozd, ki ne izpolnjuje svojih dolžnosti in obveznosti, ne more istočasno izkoristiti prednosti, ki izhajajo iz članstva v sozdu.

živili, je zelo pomembna, saj bo omogočila uveljavljanje devizne participacije za posreden izvoz, ki je preko turističnega gospodarstva ekonomsko najbolj utemeljen.

Skupnosti bodo zadolžene za začetno usklajevanje planov, za dogovarjanje in izvajanje programov delitve dela ter za izvajanje specifičnih poslovnih funkcij, ki niso toliko splošnega značaja, da bi se lahko organizirale skupno za celotni sozd. Da bi zagotovili čim racionalnejše poslovanje, skupnosti ne bodo imele posebnih strokovnih služb, ampak se bodo posluževale skupnih služb in dejavnosti skupnega pomena, organiziranih na ravni sozda, za katere zadeve pa se bodo eventualno posluževale uslug svojih članic.

V okviru skupnosti se bo predvsem vzpostavilo in organiziralo tesno poslovno sodelovanje, delitev dela ter eventualne organizacijske povezave med članicami novega sozda.

5. Razvojne možnosti in stopnje rasti

Razvojne možnosti sozda so glede na splošna razvojna izhodišča družbenopolitičnih skupnosti ugodne. Razvoj kmetijstva in živilske industrije ima v vseh družbenih planih prioriteto. Hiter razvoj kmetijstva v okviru novega sozda bo omogočila tudi vse večja specializacija. Organizirani sozd je obvezen, v skladu s plani družbenopolitičnih skupnosti in proizvodnimi možnostmi dobaviteljev surovin, da zagotovi povprečno letno povečanje predelovalne, distribucijske in prodajne kapacitete pri živalskih izdelkih za približno 6% seveda prilagojeno na proizvodne in prodajne možnosti.

Stopnja rasti predelovalnih organizacij pa bo še nekoliko višja, ker se bo spreminjala tudi struktura proizvodnje v korist izdelkov višje faze predelave. Tako bodo predelovalni tozdi morali dosegati vsaj 7% povprečno letno stopnjo rasti proizvodnje (letni porast vrednosti proizvodnje, obračunane po stalnih cenah), da bodo v celoti zagotovili skladen razvoj med proizvodnjo surovin in predelavo ter zadovoljivo oskrbovanje potrošnikov.

Sistem enotnega označevanja izdelkov

Vukadin Nedeljković

Mercator zamuja s članstvom

Enotno poslovanje pogojuje uvajanje internacionalnega sistema označevanja za široko potrošnjo EAN-JANA

Samo starejše generacije pri nas se še spominjajo časov, ko je kupec v trgovini ob plačilu blaga počakal, da mu blagajničarka ročno napiše paragonski blok in je preštela denar ter ga spravila v blagajno. Redke so bile blagajne na ročni pogon. Te so zamenjale električne blagajne; brez njih si danes ne moremo zamisliti kasiranja denarja v prodajalni. To vsekakor šteje mo za tehnični napredek v trgovini na drobno. Vendar se ta tehnični napredek ne ustavlja. V maloprodaji se hitro pojavijo blagajne, ki lahko registrirajo prodajo več skupin blaga hkrati; druge spet obračunavajo plačilo tako, da kupec, če plača kupljeno blago z velikim apoenom svoje denarne enote, dobi razliko do vrednosti blaga avtomatsko, ne da bi blagajničarka štela denar.

Delo blagajničarke pri blagajni je težko, odgovorno in zarnudno. Pri blagajnah, zlasti v samopostrežbah, so največkrat vrste. Od delavke se zahteva, da ve za ceno slehernega izdelka, ki je na voljo kupcu v prodajalni, a največkrat na blagu, ki je v nakupovalni košari, ni nalepke s ceno.

Tudi za ta problem se je našla rešitev. Ključ poslovne učinkovitosti je »sistem evropskega označevanja izdelkov«, znan pod imenom EAN. Pri nas se imenuje JANA, kar pomeni »Jugoslovanska asocijacija za numeriranje artikala«.

Sistem EAN je sprejelo 17 evropskih držav. V nekatere od njih tudi mi izvažamo blago. Blago mora biti označeno po EAN-sistemu. To pogojuje, da tudi Jugoslavija pristopi k sistemu EAN, oziroma sprejme svoj

sistem – in tega že imamo: JANA.

Cilj EAN je, da omogoči enotno identificiranje vseh izdelkov, ne glede na deželo proizvajalko ali deželo v kateri se izdelek prodaja v maloprodaji. Proizvajalec določa vsakemu individualnemu izdelku enotno in enoznačno številko s 13 mesti. Ta številka se prikaže strojno čitljivim simbolom v obliki koda v navpičnih črtah. Ali drugače povedano: simbol je tisk reprezentančnih števil izdelka v obliki serije vzporednih temnih črt, ločenih s svetlim medprostorom variabilne širine standarda in vnaprej določene strukture (glej etiketo na steklenicah brezalkoholnih pijač Radenske).

Simbol se čita, »skandira« in dekodira v trenutku prodaje blaga v prodajalni. Blagajničarka blago položi na »čitač«, ki simbol »odčita«, ceno prenese na blagajno in blagajna odtipka znesek na papirni trak. To pomeni, da blagajničarka ne ugotavlja cene na izdelku; postopek prodaje je hiter, točen in je zaključena subjektivna slabost, kupec pa je popolnoma varen pred malverzacijo.

Struktura simbola je naslednja

[860] [0001] [65924] 3

Prve tri številke so kod za našo državo. JANA določa za našo državo številko 860. Naslednje 4 številke so kod za proizvajalca. (Npr. Mercator-Emba ima štev. 6521). Ta kod določa JANA. Naslednjih šest števil proizvajalec določa svojemu izdelku; npr. M-Emba bi lahko imela za izdelek »Sladki greh« kod 65924. Zadnja številka v tretjem simbolu je

kontrolna številka za obdelavo na računalniku. Tako bi npr. M-Emba imela za svoj izdelek »Sladki greh« naslednji simbol: 8600001659243.

Kako naj se obnašajo članice SOZD Mercator do JANE?

JANA je združenje za Jugoslavijo s sedežem v Beogradu. Ozd je članica združenja, če sprejme SaS o sodelovanju in uvajanju JANA-EAN sistema pri nas. SOZD Mercator je povabljen k sodelovanju in je v teku projekt za včlanjevanje.

Upravičenost včlanjenja sozda Mercator v sistem JANA-EAN je obravnaval poslovodni svet generalnega direktorja SOZD Mercator, dne 11. aprila t. l., in je dogovorjeno naslednje:

»V združenje se včlani SOZD Mercator kot celota, z navedbo članic sozda, ki jih problem enotnega označevanja proizvodov posebej zadeva (M-Emba, M-Eta, itd.).«

Z včlanjenjem sozda Mercator v združenje že zamujamo. Zunanji partnerji, ki kupujejo nekatere naše izdelke, že zahtevajo, da je na izdelku simbol. Ker lastnih simbolov nimamo, nam »vsiljujejo« svoje simbole. Tako je članica našega sozda Mercator Eta Kamnik »prisiljena«, da lepi simbole inozemskega kupca na svoje kozarce s konzerviranim sadjem, ker nima svojega lastnega, po sistemu JANA-EAN.

Za izpeljavo dogovora na seji poslovodnega sveta skrbi sektor za AOP v Delovni skupnosti SOZD Mercator. Če do danes ni nič narejeno, je to greh te službe! Če se sektor za AOP prizadeva, da bi nekaj naredil, pa ne dobi podpore članic sozda Mercator, potem je to nerazumevanje članic, vendar jih bo prej ali slej k temu prisililo življenje.

Za vpliv uporabnikov na politiko in dejavnost obveščanja

Odbori za obveščanje v delovnih organizacijah

To, da je obveščanje dejavnost posebnega družbenega pomena, pomeni, da mora biti pod nadzorom družbe. Da bi bilo to zagotovljeno, so pri vseh sredstvih javnega obveščanja ustanovljeni družbeni organi za določanje in spremljanje politike obveščanja. Enako je predvideno tudi za sredstva obveščanja, katera uporabljamo v združenem delu, naj gre za glasila, razglasne postaje ali za druge kanale obveščanja – ne morejo biti prepuščeni samo realizatorjem teh dejavnosti.

V delovnih organizacijah so v ta namen ustanovljali različne oblike družbenih organov za področje obveščanja. Nekateri teh so bili delegatsko sestavljeni sveti, drugi so bili organi pri konferenci OOZS, tretji kot izvršilni organi delavskega sveta. Njihov sestav, pristojnosti in načini dela so bili različni.

Naš dosedanji model

Na ravni sozda Mercator smo imeli v letu 1978 ustanovljeni družbeni organ, katerega pristojnosti pa so se omejevale zgolj na glasilo na ravni sozda. S spremembami samoupravnega sporazuma o združitvi v sozd Mercator, ki so v pripravi že dalj časa, smo že predlagali drugače zasnovan družbeni organ, s širšimi pooblastili, katerega skrb bi bilo obveščanje v najširšem smislu. Ta organ bi opazoval vse oblike in kanale obveščanja – od tistih za delegatski sistem, ki je v službi samoupravnega sporazumevanja, do tistih, ki služijo poslovodnim odločitvam, to so informacije, ki

jih sintetizira računalniška obdelava, in informacije drugih služb (plansko analitske, statistične).

Takšen organ bi bil učinkovit le, če bi zagotavljal enakopraven vpliv uporabnikov oz. ustanoviteljev ter izvajalcev. Tako je bil ta organ tudi zamišljen. Jedro, ki naj bi zastopalo interes članic sozda, naj bi tvorili člani koordinacijskega odbora sindikata. Kadar bi sklepal oz. razpravljal iz svoje pristojnosti do obveščanja, bi se sestel s predstavniki vseh služb, katerih naloga je obveščanje oz. izdelovanje in posredovanje informacij. S tem bi bil zagotovljen v okviru enega organa vpliv na obveščanje po načelu enakopravne udeležbe pri sklepanju o politiki obveščanja.

Odbor kot organ delavskega sveta

V zadnjem času se republiški sindikat oz. komisije za obveščanje in politično propagando zavzema za ustanavljanje odborov za obveščanje kot izvršilnih

organov delavskega sveta, s tem da bi tak odbor hkrati opravljal tudi funkcijo izdajateljskega sveta glasila, ki ga po zakonu mora imeti vsako sredstvo javnega obveščanja, s tem pa tudi glasilo v ozdu.

Model je sprejemljiv in mnogo bolj skladen s splošno uveljavljenimi oblikami dela in odločanja v združenem delu. Zaradi tega bomo pri osnutku oziroma v delovnem gradivu Sprememb samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Mercator predlagali takšen model. Ključ, po katerem bo takšen odbor sestavljen, bo moral zagotoviti zastopnost vseh zainteresiranih v odboru.

Naloge odbora bodo: predlaganje osnutka pravilnika o obveščanju in vseh ustanovitvenih aktov glasila; predlaganje programa informativne dejavnosti; izvrševanje sklepov delavskega sveta v zvezi z obveščanjem; spremljanje izvrševanja načrta informacijske dejavnosti; analiziranje in ocenjevanje služb, ki so zadolžene za zbiranje, obdelovanje in širjenje informacij; predlaganje materialnih, kadrovskih in organizacijskih temeljev za delo informacijskih služb; spremljanje izvajanja vsebinske zasnove sredstev obveščanja; predlaganje za imenovanje in razrešitev odgovornega urednika in uredniškega odbora za posamezne medije ipd.

**Nanosove
vesti**

Prvo četrtletje
Edita Žiberna

Rezultati poslovanja in dela Mercator-Nanosa

Delovna organizacija Mercator-Nanos Postojna je v prvem trimesečju 1984 poslovala pozitivno. Ustvarila je 14.164.168 dinarjev ostanka čistega dohodka za razporeditev na sklade. Z izgubo je posloval en tozdu, to je Trgovina Rakek (v lanskem prvem trimesečju so poslovali z izgubo štirje tozdi).

Celotni prihodek tozda in delovne skupnosti je v prvem trimesečju 1984. v primerjavi z lanskim istim obdobjem večji za 50,5%. Porabljena sredstva so naraščala nekoliko počasneje (indeks 149,5) od rasti celotnega prihodka, naraščanje materialnih stroškov pa je bilo 14% počasnejše od rasti celotnega

prihodka. Dohodek, ki smo ga dosegli v prvem trimesečju 1984. presega doseženi v prvih treh mesecih 1983. za 60%. Tako celotni prihodek kot porabljena sredstva in tudi dohodek dosegajo v prvem trimesečju 1984. 21 do 22% letnega plana, kar je v skladu z že ustaljenimi gibanji v teh obdobjih.

Osební dohodki so v prvem trimesečju 1984. naraščali skoraj 40% počasneje od rasti dohodka, v primerjavi z lanskim enakim obdobjem pa so se zvišali za 36,8%. Povprečni izplačani čisti OD na zaposlenega je znašal v Nanosu v prvem trimesečju 1984. 17.387 dinarjev, kar je za 42,5% več kot v preteklem primerjalnem obdobju in 15,6% več kot v letu 1983. Upošteva se zvišanje življenjskih stroškov ugotovljamo, da so se realni OD Nanosa zmanjšali v letu dni za več kakor 10%. Povprečni čisti OD, doseženi v Nanosu v I. trimesečju 1984, zaostajajo za doseženimi v SRS, gospodarstvu SRS in trgovini SRS za več ko 20%.

Upošteva se pogoje poslovanja trgovine in gospodarstva ter pomanjkanje lastnih virov za pokrivanje osnovnih in obratnih sredstev, lahko rečemo, da so rezultati, ki smo jih dosegli v I. trimesečju 1984 zadovoljivi.

Ugotavljamo, da razlika v ceni (zamrznjene marže) še naprej pada. V I. trimesečju 1984 je padla v trgovinskih tozdih Nanosa v povprečju za 0,60%. V maloprodajnih tozdih se je ra-

zlika v ceni v obdobju, ki ga analiziramo, zmanjšala za 15 do 2,7 odstotka.

Fizični obseg prodaje trgovskega blaga se je, upoštevaje zvišanje cen v trgovini na debelo in drobno, zmanjšal za preko 10% – kot posledica padanja OD ter s tem kupne moči in občasnega pomanjkanja več vrst prehranbenega in neprehrambenega blaga na tržišču.

Obresti za posojila so v I. trimesečju 1984. predstavljale skoraj 29% doseženega dohodka, kar je 21% več kot v preteklem primerjalnem obdobju. V primerjavi s I. trimesečjem 1983 so se zvišale za 89% – zaradi pomanjkanja lastnih virov za pokrivanje osnovnih in obratnih sredstev, s tem stalne potrebe po kratkoročnih posojilih, ter zaradi povečanja obrestne mere.

Za pridobitev nekaterih vrst prehranbenega in neprehrambenega trgovskega blaga se tudi v letu 1984 še nadalje srečujemo z vse večjimi težnjami proizvajalcev po plačevanju blaga vnaprej ter združevanju oziroma sovlaganju sredstev, kar dodatno vpliva na povečanje posojil in obresti.

Kljub vsem naštetim neugodnim vplivom smo v prvem trimesečju 1984 dosegli boljše uspehe kot v preteklem primerjalnem obdobju. Analize kažejo, da se tozdi v letu 1984 še držijo usmeritev oziroma da izvajajo ukrepe za izboljšanje storilnosti, gospodarnosti in donosno-

sti, kar se odraža pri rasti materialnih stroškov, OD, zmanjšanju števila zaposlenih, hitrejšemu obračanju zaloga trgovskega blaga itd.

Zaradi zmanjšanja števila zaposlenih v Nanosu v I. trimesečju letos za 1% oziroma za 12 zaposlenih in precejšnjega povečanja fizičnega obsega proizvodnje v tozdu TMI, je fizična storilnost na ravni Nanosa, gledana skozi dohodek na zaposlenega, ostala na ravni preteklega leta (se ni zmanjšala kljub manjšemu fizičnemu obsegu prodaje oziroma dohodka).

Gospodarnost poslovanja se je na ravni DO izboljšala za 0,7 procenta, materialni stroški so naraščali počasneje od rasti celotnega prihodka, delež nabavne vrednosti prodanega trgovskega blaga v porabljenih sredstvih pa se s padanjem razlike v ceni povečuje.

Na boljše rezultate poslovanja v prvem trimesečju v primerjavi z lanskim enakim obdobjem najmočnejše vpliva večja donosnost poslovanja. Donosnost poslovanja, gledano skozi dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi, se je v prvem trimesečju 1984 v primerjavi s I. trimesečjem 1983. izboljšala za 28%. Povprečno angažirana poslovna sredstva so v letu 1983 naraščala dobrih 50% počasneje od rasti dohodka, ker nismo vlagali v nove maloprodajne in skladiščne zmogljivosti, poleg tega pa so tudi zaloge trgovskega blaga naraščale precej počasneje od rasti prodaje, tako da so se zaloge v vrednosti 1.070.000.000 obrnile v prvem trimesečju 1984. 0,28-krat hitreje kot v preteklem primerjalnem obdobju.

V letošnjem letu ne moremo pričakovati, da bi se pogoji poslovanja trgovine izboljšali in da bi zato dosegli boljše rezultate poslovanja, pač pa moramo še naprej težiti za izvajanjem ukrepov, ki smo jih sprejeli in delno izvajali že v letu 1983.

Vodja referata za vodovod in sanitarije Jože Zalar razlaga kupcem pogoje prodaje.

Komercialni teden v tozdu Grosist

Od 23. do 26. aprila letos so delavci tozda Grosist v Postojni organizirali že tradicionalni komercialni teden.

Namen tedna je osebni stik s kupci in pospeševanje grosistične prodaje, predvsem tistega blaga, pri katerem je manjši količnik obračanja.

Moramo ugotoviti, da je obisk kupcev v celoti opravičil organizacijo te oblike stikov, saj nas je v komercialnem tednu obiskalo preko 200 kupcev iz različnih krajev Slovenije in Hrvaške in je bilo sklenjeno za cca 4 stare

milijarde dinarjev kupoprodajnih pogodb.

Slaba stran take prodaje pa je v tem, da nekateri dobavitelji niso izpolnili svojih obveznosti in niso dobavili več vrst blaga, ki bi ga kupci radi dobili. S tem ni bil dosežen cilj, ki smo ga zastavili. Vendar pa v tozdu Grosist nameravajo tudi v bodoče nadaljevati s takim načinom prodaje, s tem, da se bodo še bolj zavzeli za povečanje izbora blaga, seveda v okviru možnosti.

Jože Zalar

Kupci so si z zanimanjem ogledovali razstavljeno blago v skladiščih galanterije in tekstila tozda Grosist.

Komercialni teden v tozdu Grosist je privabil veliko število poslovnih partnerjev.

Novolizvoljeni delavski svet Mercator-Nanosa je na svoji 1. seji obravnaval tudi dosežene rezultate poslovanja za prvo trimesečje 1984.

Franc Koščak

Kako prilagoditi poslovanje novim pogojem gospodarjenja

V zadnjem času je bilo sprejetih več dopolnitev in sprememb zakonskih predpisov, ki na neki način bistveno posegajo tudi v pogoje poslovanja dejavnosti trgovine. Moramo ugotoviti, da se naša pričakovanja o ugodnejših pogojih za blagovni promet niso uresničila, ampak je prej nasprotno, to je, da so se ekonomski pogoji poslovanja trgovine celo zaosttrili.

Pogoji, ki se spreminjajo, so vezani predvsem na spremembo obrestne mere, na sistem oblikovanja in politiko cen ter

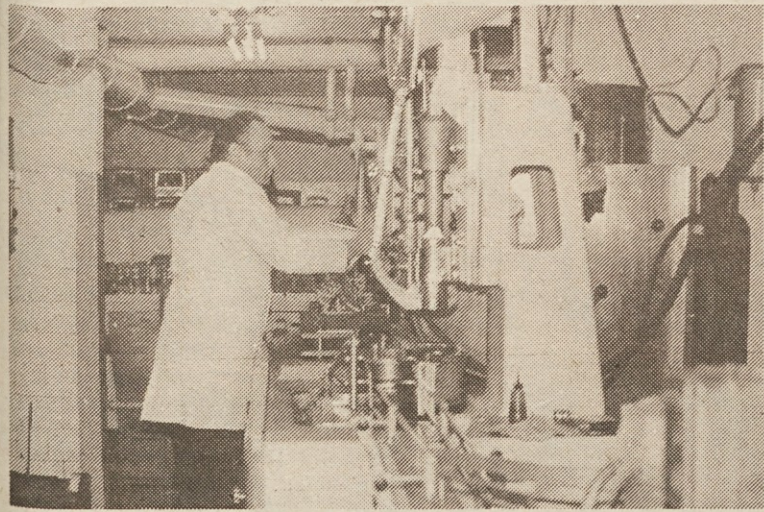
spremembo zakona o poslovanju ozdov na področju blagovnega prometa.

Splošne obrestne mere so se

zvišale od starih kar za 30%, tako da sedaj znašajo obresti na obratna sredstva za splošne namene že 42%, v bodoče pa je predvideno, da bo težnja po realni obrestni meri, ki naj bi bila vsaj 1% do 2% nad inflacijsko stopnjo in se bo prilagajala inflacijski stopnji vsake tri mesece. To pomeni za naše poslovanje izredno težko dodatno

Nadaljevanje na 11. strani

Nanosove
vesti

Kljub dotrajanosti je polnilnica brezalkoholnih pijač »Sodavica« v tozdu Grosist v Postojni vedno v pogonu, predvsem po zaslugi prizadevnih delavcev v enoti. Na sliki: vodja polnilnice pregleduje posamezne sklope pred zagonom. (Foto Paternost)

Težave tudi zaradi tuje tehnologije
Sergej Paternost

Polnilnica brezalkoholnih pijač

Polnilnica brezalkoholnih pijač je v upravljanju tozda Grosist v Postojni in posluje kot delovna enota. Ustanovljena je bila v letu 1961 kot polnilnica oranžad in sodavice.

Polnilna stroja za oranžado in sodavico sta bila že takrat dotrajana, tako da je vodstvo tedanjega Nanosa začelo z akcijo za nabavo sodobnejše tehnologije. V letu 1968 je bila nabavljena nova polnilna linija, istočasno pa opuščena proizvodnja sodavice.

V letu 1969 je bila sklenjena licenčna pogodba s Talisom iz Maribora za polnjenje brezalkoholne osvežitve pijače Ore v letu 1974 pa pogodba s Slovinom iz Ljubljane za polnjenje »pijaše naše in vaše mladosti, Cockte.« V enoti letno pridelajo 1.500.000 steklenic obeh pijač.

Problemi v tej ehoti so slični problemom iz leta 1961. Tudi sedanja polnilna linija se je na-

mreč po tolikih letih neprestanega obratovanja iztrošila. Vzdrževalci vsak dan odkrivajo različne okvare. Problem pa je še v dejstvu, da je stroj italijanske proizvodnje in je zanj težko dobiti rezervne dele.

Poudariti moram, da po zaslugi delavcev, ki upravljajo s polnilnico in mehanikov mehanične delavnice teče proizvodnja, posebno v letni sezoni, kolikor toliko nemoteno. Sicer pa smo izvedeli, da za zdaj ni mogoče pričakovati nabave nove polnilne opreme zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, pa tudi zaradi tega, ker ni nobenih izglelov, da bi licenčni partnerji sodelovali pri financiranju nabave.

Kako prilagoditi poslovanje novim pogojem gospodarjenja

Nadaljevanje z 10. strani

obremenitev, posebej še, ker vemo, da poslujemo z minimalnimi lastnimi viri obratnih sredstev. Vsi komercialni delavci, ki sklepajo kakršne koli poslovne aranžmaje, morajo poleg ostalega upoštevati tudi stroške financiranja – stroške denarja, ki znašajo že 3,5% na mesec.

S področja zakonodaje o cenah je bil dopolnjen Zakon o temeljih sistema in družbeni kontroli cen ter sprejet odlok o pogojih in načinu oblikovanja cen in družbeni kontroli cen v letu 1984 ter odlok o načinu oblikovanja prodajnih cen v prometu na debelo in drobno za blago iz zvezne pristojnosti, kakor tudi odlok o oblikovanju cen za uvozne proizvode. Iz tega sklopa vprašanj se v kratkem pričakuje še republiški odlok o načinu oblikovanja prodajnih cen za trgovino na debelo in drobno za proizvode iz republiške pristojnosti.

Kot osnovno merilo pri oblikovanju cen proizvodov naj bi bila v bodoče svetovna cena sličnih proizvodov ter merilo učinkovitosti gospodarjenja in merilo namenske delitve dohodka kot korektivni merili. Okvir gibanja cen pa je dan vsako leto z globalno resolucijsko projekcijo cen, ki znaša za leto 1984 cca 40 procentov.

Glede konkretnega formiranja cen so predvideni trije režimi, in sicer za proizvode in storitve, katerim cene določa zvezni izvršni svet, za proizvode, katerim se cena spremeni na podlagi samoupravnega sporazuma, s tem da je potrebno 30 dni pred spremembo poslati pristojni skupnosti za cene obvestila z določenimi podatki sporazuma in izračuna, ter za proizvode in storitve, za katere se v osmih dneh po spremembi obvesti pristojno skupnost za cene, samo zaradi spremljanja cen. Seveda ima skupnost za cene v vseh primerih določene pristojnosti regulative in usmerjanja.

Glede deležev blagovnega prometa je določeno, da do izdaje ustreznih odlokov s strani zvezne in republiške pristojnosti ostanejo v absolutnem zamrznjenem znesku, odnosno oblikovani tako kot do sedaj. V nadalje bi se oblikovali ponovno v relativnem znesku, do odstotka, ki je oziroma bo določen za grosistično in maloprodajno dejavnost.

V tem smislu je bil že izdan odlok o načinu oblikovanja cen v blagovnem prometu za proizvode iz zvezne pristojnosti. Iz njega sledi, da se ob prvi podražitvi cen s strani proizvajalca lahko uporabi relativni delež za izračun marže. Prav tako je z odlokom regulirano oblikovanje cen za proizvode iz uvoza kjer za trgovino veljajo praktično isti kriteriji kot za domače blago, razen za agrume, kavo in začimbe, kjer so predvideni nekoliko spremenjeni režimi. Ker pa še niso bili izdani tudi ustrezni republiški predpisi, je trenutno pri oblikovanju marž dvojnost, vendar računamo, da bodo tudi republike v kratkem sprejele potrebne odloke.

V primerih, kjer obstajajo sporazumi ali dogovori in je cena oblikovana kot grosistična ali maloprodajna, pripadajo trgovini deleži, ki so v teh sporazumih določeni, pa tudi sicer naj bi veljalo načelo, da se partnerji, to je proizvodnja in trgovina, sporazumeta o udeležbi enega in drugega v ceni proizvoda, saj se šele, če takega sporazuma ni, uporabljajo relativni deleži, določeni z odloki.

Glede obračuna odvisnih stroškov ostajajo predpisi v galvnem nespremenjeni.

Tretji del sprememb zakonodaje se nanaša na temelje poslovanja organizacij združene dela na področju blagovnega prometa, kjer je najvažnejša sprememba v tem, da sodelujeta v pretoku blaga od proizvajalca ali uvoznika pa do reprodukcijskega ali končnega potrošnika lahko samo največ dva grosi-

sta, s tem da si lahko razdelita predvsem odstotek marže za fazo grosističnega prometa.

Kot eden od posrednikov se šteje tudi že takomenovani »commerce« pri proizvodnih ozdih, če si zadrži del marže, in ozda, ki opravi tranzitni promet. Drugačno obnašanje se smatra kot špekulacijo v blagovnem prometu in je sankcionirano kot gospodarski prestop z zagroženo kaznijo od 100.000 do 1.000.000 din. Lahko pa sledi tudi sankcija prepovedi opravljanja dolžnosti poslovdodje pravne osebe – kršiteljice, v primeru, če je odgovorna oseba kaznovana s kaznijo, večjo od 35.000 din.

V tem zakonu je nadalje predpisana bistvenejša sprememba tudi glede plačevanja predplačil za blago. Predvideno je, da je koristnik avansa dolžan plačevati avanserju obresti in sicer po določenih obrestnih merah s strani poslovnih bank, odvisno od roka trajanja avansa.

Čeprav je v nekaterih sprejetih predpisih še nekaj nejasnosti in tudi vsi še niso bili izdani, je nujno, da naše poslovanje takoj prilagodimo novo nastalim pogojem.

Osnovno izhodišče mora biti v tem, da upoštevamo novo ceno kapitala – denarja, nov odstotek relativne razlike v ceni – marže ali rabata in v tem smislu napravimo izbor poslovanja po proizvodih in območjih, tako da bomo dosegli pri vsakem poslu donosni učinek. Glede na nove pogoje je potrebno rebalansirati letne plane, tako tozgov kot posameznih enot ali referatov, predvsem pa s koeficientom obračanja zalog doseči, da bomo ob veliki inflaciji in skokih cen ter novi obrestni meri povečane stroške denarja amortizirali z bistveno večjim koeficientom obračanja.

Znano je, da je pri koeficientu obračanja zalog preko 12, breme dodatnih stroškov minimalno, zato mora biti v bodočem poslovanju to naš cilj.

Mercator Nanos Postojna, Delovna skupnost skupnih služb, Komisija za upravljanje počitniških objektov

Razpis letovanja v počitniških objektih Mercator-Nanosa Počitniški dom »Nanos« Savudrija

CENE DNEVNEGA PENZIONA

- 380,00 din za delavca, njegovega nezaposlenega zakonca in otroka starega nad 7 let,
- 200,00 din za otroka delavca starega do 7 let
- 550,00 din za zakonca delavca, ki je drugje zaposlen
- 600,00 din za delavce drugih temeljnih in delovnih organizacij SOZD MERCATOR. Otroci do 7 let imajo 50% popusta,
- 900,00 din za tuje goste. Otroci do 7 let imajo 50% popusta.

RAZPORED IZMEN

- 20. 06. do 30. 06.
- 30. 06. do 10. 07.
- 10. 07. do 20. 07.
- 20. 07. do 30. 07.
- 30. 07. do 09. 08.
- 09. 08. do 19. 08.
- 10. 08. do 29. 08.
- 29. 08. do 08. 09.
- 08. 09. do 18. 09.

Počitniške prikolice v Lanterni pri Poreču

CENA DNEVNEGA BIVANJA V POČITNIŠKI PRIKOLICI 300,00 din za delavce NANOSA

RAZPORED IZMEN

- 10. 06. do 20. 06.
- 20. 06. do 30. 06.
- 30. 06. do 10. 07.
- 10. 07. do 20. 07.
- 20. 07. do 30. 07.
- 30. 07. do 09. 08.
- 09. 08. do 19. 08.
- 10. 08. do 29. 08.
- 29. 08. do 08. 09.
- 08. 09. do 18. 09.

Počitniške prikolice v Straški pri Novalji na otoku Pagu

Cena dnevnega bivanja v počitniški prikolic 300,00 din za delavce Nanosa.

RAZPOREDITEV IZMEN

- 28. 05. do 08. 06.
- 08. 06. do 19. 06.
- 19. 06. do 30. 06.
- 30. 06. do 11. 07.
- 11. 07. do 22. 07.
- 22. 07. do 02. 08.
- 02. 08. do 13. 08.
- 13. 08. do 24. 08.
- 24. 08. do 04. 09.
- 04. 09. do 15. 09.
- 15. 09. do 25. 09.

Počitniški objekt sozda Mercator na otoku Cresu v Martinščici stanovanje s 3 ležišči

Cena 10 dnevnega bivanja 4.000,00 din.

Termina:
– 01. 06. do 10. 06. in 10. 06. do 20. 06.

Pogoji

1. Za upokoјence ter zakonce in otroke umrlega delavca velja jo cene kot za delavca Nanosa.
2. Za letovanje v počitniških prikolicah v Lanterni imajo prednost delavci tozda izbira in tisti delavci te temeljne organizacije, ki so po reorganizaciji nadaljevali delo v Nanosu.
3. V času najvišje sezone, t. j. od 10. 07. do 10. 08. imajo prednost družine s šoloobveznimi otroci.
4. Počitniški dom Nanosa v Savudriji bo predvidoma pričel obratovati 20. junija. V primeru premajhnega števila prijav (najmanj 2/3) pa 30. junija 1984.
5. V dnevnih cenah penzion a in bivanja v počitniških prikolicah ni upoštevana turistična taksa. Delavec jo plača posebej.
6. Obvezno načrtuj te dva termina letovanja. V primeru večjega števila prijav, bodo imeli prednost tisti z dvema terminoma.
7. Letovanje mora biti plačano 6 dni pred nastopom. Za letovanje v Savudriji pa bodo lahko delavci Nanosa plačali končni znesek v dveh obrokih in sicer polovico 6 dni pred nastopom letovanja, ostalo pa naslednji mesec.
8. Rok prijave je 31. maj 1984, razen za korišćenje počitniške-

ga objekta sozda Mercator v Martinščici (do 20. maja 1984). Vsi prijavitelci bodo dobili potrditev rezervacije za letovanje do 15. 06. 1984, razpored po sobah oziroma prikolicah pa z napotnico 6 dni pred nastopom letovanja.

9. Prijave pošljite na naslov:
– Mercator-Nanos, DS skupnih služb – tajništvo KPO – Postoj-

na (za počitniški dom Nanos v Savudriji, počitniške prikolice na Pagu in za počitniški objekt SOZD v Martinščici),
– Mercator-Nanos TOZD Izbira – tajništvo – Postojna (za počitniške prikolice v Lanterni).

Predsednica komisije za upravljanje počitniških objektov:

Zlata Vasle

Prijava

1. Priimek in ime št. os. izk.
zaposlen-a v MERCATOR NANOS TOZD
stanujoč-a (točen naslov)

2. Priimek in ime zakonca št. os. izk.
zaposlen-a v OZD nezaposlen (podčrtaj)

3. Otroci – priimek in ime – datum rojstva – št. ose. izk.
.
.

4. Drugi – priimek in ime – bivališče – št. os. izk.
.
.

5. Rezervacijo želim v terminu (obvezno planiraj dva termina)
od do ali
od do
v počitniškem objektu (podčrtaj)
– POČITNIŠKI DOM »NANOS« V SAVUDRIJI
v domu – starem domu – vikend hiši
– POČITNIŠKI PRIKOLICI V CAMPINGU V LANTERNI
– POČITNIŠKI PRIKOLICI V CAMPINGU STRAŠKO NA OTOKU PAGU
– POČITNIŠKEM OBJEKTU V MARTINŠČICI NA OTOKU CRESU

datum podpis

Iz tozda Dolomiti
Mile Bitenc

Lepša blagovnica za Vrhničane

Blagovnica na Vrhniku ni nova in je v letih, ko z njo upravlja tozda Dolomiti, doživela koncem aprila že drugo preno. Sedanja preureditev je bila več kot potrebna, saj je nekdanji turobni prostor postal privlačnejši, svetlejši in, kar je najvažnejše, izbira blaga je večja in pestrejša.

Vsaka prenova nekaj prinese in tudi nekaj odnese. V tem primeru je »odvrženega« malo, saj so opustili klasično papirnico in prodajo kristala. Precej pa so povečali prostor, namenjen predstavitvi in prodaji otroške konfekcije, večja je ponudba osebne in posteljne perila, več je drobne galanterije; vse pa je tudi bolj pregledno urejeno.

Prenova je bila ekonomsko upravičena še iz enega razloga: Vrhnika se iz dneva v dan bolj širi in večja trgovina za prodajo tekstila je bila nujno potrebna. Tudi bencinska kriza botruje temu, da ljudje po večjih nakupih ne odhajajo več tako množično v Ljubljano.

Trgovina oziroma blagovnica

ima 290 kvadratnih metrov prodajne površine, 43 kvadratnih metrov pa je namenjenih skladiščem. Prenova je veljala 2,8 milijona din – to so terjala gradbena dela, za novo opremo pa je bilo potrebnih 4,2 milijona dinarjev. Projekt za adaptacijo je pripravila naša Investa. Zadnji del še čaka na obnovitvena dela: popravili bodo fasado in kritino in tako se bo stavba še lepše vklopila v okolje stare Vrhničke. Še to: za preno so sredstva zagotovili sami delavci tozda Dolomiti.

Lepa blagovna hiša – moderno urejena in dobro založena – je že v prvih dneh po prenovi zabeležila višji promet kot prej. Kupci so bili zadovoljni z izbiro blaga.

Notranjčina prenovljene blagovnice na Vrhniku. Foto: Mile Bitenc

Kolektiv blagovnice na dan otvoritve. Foto: Mile Bitenc

Naložba za izvozno dejavnost
Kristina Antolič – MIP Ptuj

Odpri bomo v prihodnjem mesecu

Te dni se končujejo dela na izgradnji in modernizaciji obrata konfekcije YU-2 v Ptuj, v sestavu MIP, TOZD Zaščita Kidričevo.

V tozdu so z modernizacijo pričeli takoj, ko so ugotovili, da z dosedanjimi zmogljivostmi ni mogoče proizvesti dogovorjenega števila kopalnih plaščev. Ta proizvodnja je namenjena izključno kupcu v ZR Nemčiji. S povečano zmogljivostjo obrata bodo lahko letno proizvedli okrog 220.000 kopalnih plaščev, kar pa zavisi tudi od modela tega artikla. S tem bo investitor podvojil izvoz na konvertibilno področje in hkrati odprl okrog 65 novih delovnih mest, kar je za ptujsko občino zelo pomembno. Investicija je v skladu z določili dogovora o temeljnih družbenega plana SR Slovenije 81/85 ter resolucije o politiki družbenega in gospodarskega razvoja SR Slovenije v letu 1984 in je družbeno ekonomsko upravičena.

Predračunska vrednost naložbe s preureditvijo in obnovo obrata za proizvodnjo konfekcije je 35.573.000 din. Financirana bo s posojilom kreditne banke, z združenimi sredstvi sozda Mercator in z lastnimi sredstvi tozda.

Uradna otvoritev je predvidena za drugo polovico meseca junija. Ob tej slovesnosti bo tudi osrednja občinska proslava ob dnevu samoupravljalcev.

Mercatorjev mozaik

Prodajalke prenovljene metliške poslovalnice so zadovoljne z novo ponudbo, kupci pa s pestro izbiro.

Mirjam Bezek

Metlika dobila specializirano prodajalno

Zaradi neustreznih, vlažnih skladiščnih prostorov prodajalne »Špecerija – steklo« Mercator – Rožnikovega tozda v Metliki, v kateri so, kakor že ime pove, do pred kratkim prodajali hrano, steklo, porcelan, suho robo, plastične izdelke, so se v tozdu odločili, da jo preuredijo v specializirano prodajalno. Skladišča namreč niso bila primerna za daljše hranjenje hrane, zato so prodajo le-te opustili,

močno pa so razširili ponudbo keramike, stekla, suhe robe, plastičnih izdelkov, čistil in celo tapet, ki jih prej niso prodajali.

Na novo, okusno opremljena prodajalna, ki daje kupcu tudi večjo možnost izbire, na veliko privablja kupce. In čeprav je bila odprta šele za 8. marec, v tozdu ugotavljajo, da se jim je investicija v novo opremo električno napeljava, ter soboslikarska in

nekaj mizarskih del, ki je veljala okrog 1,2 milijona dinarjev, krepko obrestovala. Če se je poslovalkinja Marija Sedlar še pred preno bala manjšega obiska, pa sedaj pravi, da se je močno uštel. Prav zaradi specializiranosti prodajalne, saj je moč dobiti na enem mestu vse za gospodinjstvo, razen hrane, se v trgovini radi ustavljajo ne le občani metliške, ampak tudi sosednjih občin.

Trgovina končana v roku
Vesna Bleiweis

TOZD Dolomiti in krajevna skupnost bogatejša

Dan pred občinskim praznikom občine Ljubljana Vič Rudnik, 27. aprilom, je bila otvoritev nove samopostrežne trgovine v eni od njenih krajevnih skupnosti, Rakovnik.

Menda so same priprave na gradnjo objekta trajale dlje kot je trajala izgradnja objekta. V letu in pol je celjski Ingrad postavil večnamenski objekt, v katerem je tudi samopostrežna trgovina s spremljajočimi prostori (skladišče in bife). Investitor M-Rožnik, TOZD Dolomiti je za trgovino namenil 74 milijonov. Objekt je financiran tudi iz združenih sredstev sozda Mercator. Predračunska vrednost ni prekorečena.

Otvoritvi so prisostvovali številni krajski krajevne skupnosti, ki so dolgo čakali novo trgovino, saj stara, klasična trgovina ni več mogla zadovoljiti kupcev hitro rastočega naselja. Občinski možje in njihovi gostje iz pobratene občine Lajkovac so bili presenečeni nad založenostjo trgovine in skoraj niso verjeli standardni ugotovitvi trgovcev, da blaga ni, oziroma da ga primanjkuje.

Sama trgovina je izredno lepo urejena, posebej je dobro urejen prostor za prodajo sadja in zelenjave, delikatesnega blaga in mesa. Naj

tokrat zapišemo posebej: krška vina, ki jih tolikokrat omenjamo, so bila vidna vsem kupcem.

Podatki o trgovini: 363 m² prodajne površine, približno 300 m² skladišče, 134 m² bife.

Delavci nove samopostrežne trgovine na Rakovniku

Notranjost rakovniške trgovine – Foto: Vesna Bleiweis

Mercatorjev mozaik

S štanetom Nunčičem, odlikovancem OF

Jože Černoša – M-Agrokombinat Krško

Z združevanjem bi morali še nadaljevati

Ob dnevu osvobodilne fronte, 27. aprila, je prejel republiško odlikovanje Stane Nunčič, bivši direktor delovne organizacije Mercator Agrokombinat Krško. Ob tej priložnosti mu tudi mi izrekamo iskrene čestitke.

Stane Nunčič je kmečki sin, ki se je rodil 1. novembra 1914 na Vidmu. Zaradi krize je moral šolanje prekiniti in delati na domači kmetiji. Ni pa miroval. Napredne ideje so ga že pred vojno pripeljale do predsednika takratne Omladine in člana Sokola. Med vojno je bil aktivist OF za okraje Brežice, Krško in Šmarje pri Jelšah. Na osvobodjenem ozemlju na področju Planine pri Sevnici je bil izvajalec svobodnih volitev. Po vojni je opravljal vrsto pomembnih političnih in organizacijskih funkcij. Bil je sekretar okrajev Brežice, Krško in Črnomelj. Po združitvi okrajev je postal javni tožilec v Črnomlju, Novem mestu, Trbovljah in na Ptuj. Od tu se je vrnil v Krško, kjer je županov celih enajst let do leta 1963, ko je prevzel delovno mesto direktorja Kmetijske zadruga Krško.

Ko ste prevzemali odgovorno mesto direktorja, ste si zagotovili postavili razvojne cilje. Kakšni so bili?

Temeljni cilj je bil združitev vse kmetijske organizacije v občini v močno kmetijsko delovno organizacijo, ki bo kos zahtevnim nalogam. Do te združitve je prišlo v letu 1935, ko se je oblikoval Agrokombinat Krško.

In naprej?

Naravne danosti omogočajo raznoliko pridelavo. Najprej je bilo treba okrepiti družbeni sektor pridelave, ki lahko postane strokovni poligon za organizira-

no zasebno pridelavo. Najprej smo združevali vsa razpoložljiva sredstva, da smo širili sadjarsko proizvodnjo. Postali smo drugi proizvajalci sadja v Sloveniji, zatem smo vlagali razpoložljivi denar v pridelavo grozdja v družbenem in zasenem sektorju. Solidarnost smo torej poznali tudi takrat, ko je bilo treba zgraditi polnilnico vin in lastno predelavo grozdja. Bili smo tudi močni proizvajalci živine. Vendar so nas izrazita nihanja na trgu in tudi slabe tehnološke rešitve pripeljale do odločitve, da smo govedorejo zmanjšali in občasno celo ukinjali. Bili smo tudi ena redkih kmetijskih organizacij, ki nismo prenehali s pospeševanjem zasebnega kmetijstva.

Leta 1977 smo se združili v SOZD Mercator. Je bilo pri tem kaj težav?

Da. Nekateri so razmišljali drugače, ker niso hoteli razumeti, da smo sami za uresničevanje programov in plasma pridelkov premajhni, da so naši razvojni programi v družbenem in zasebnem sektorju odprti, da stihija v proizvodnji in prometu s kmetijskimi pridelki ne vodi nikamor. Mislim, da je združitev v SOZD Mercator dala dovolj konkretnih pozitivnih rezultatov.

Rad bi povedal še nekaj: združevanje v občini bi morali še nadaljevati. V okviru ene organizacije bi bil razvoj trgovine in kmetijstva hitrejši, ne bi podvajali zmogljivosti ali v istem kraju na majhnih razdaljah prodajali enako blago. Saj smo vendar v enem sozdu!

Še vedno ste, kljub letom, zelo aktivni. Po upokojitvi v letu 1981 ste sprejeli še vrsto pomembnih funkcij...

Sem predsednik Občinskega odbora ZZZB NOV in član predsedstva OK ZKS ter OK SZDL, republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, predsednik skupščine SIS za požarno varnost, predsednik Konjeniškega kluba za Posavje, član IO zavarovalne skupnosti Triglav in še kaj. Na vseh ravneh se zavzemam, da bi dobilo kmetijstvo vsaj enakovrsten položaj z drugimi gospodarskimi vejami, da bi dobilo prednost tudi v dejanjih in ne le v resolucijah. Bitka bo še težka.

Ni mi do popularnosti, pa vseeno hvala, da ste se me spomnili, čeprav sem že tri leta le bivši direktor.

Ob obletnici

Maksu Babiču

30. aprila je minilo leto, odkar je doma v Krškem, star še ne 64 let, umrl Maks Babič, komercialist v pokoju Mercator Agrokombinata Krško, družbenopolitični delavec. Družba in njegov nekdanji kolektiv sta izgubila delavca, ki jima je razdaljal svoje moči kot malokdo.

Maks Babič se je rodil 2. 11. 1919 v Veliki vasi pri Leskovcu, v veliki in napredni družini. Osnovno šolo je obiskoval v Leskovcu in v Krškem, kjer se je tudi izučil za trgovca. Kot mnogim drugim mu ni bilo dano nadaljnje šolanje pod fašistično vladavino. Izgnan je bil v Nemčijo, kjer je občutil muke in poni-

žanja zavednih Slovencev. Po končani vojni se je v okviru obnove porušene domovine vključil v krog tovarišev, ki so oživljali razvoj kmetijstva in zadrugištva na področju Posavja.

Od takrat je bilo njegovo življenje najtesneje povezano z razvojem družbenega in zasebnega kmetijstva, s skrbjo za odkup in prodajo vseh vrst pridelkov in za oskrbo z repromaterialom.

Bil je aktivist z dušo in srcem in z močjo svojega znanja. Za sodelavce in za združene kmete pa je bil ob vsem tem predvsem tovariš, ki je znal prisluhniti in presoditi, pa tudi svetovati, najbolj pogosto je kar sam prevzel najbolj kočljive naloge, ki jih v razvojnih letih ni manjkalo. Bil je upravnik zadruga Naproza, predsednik upravnega odbora obnovitvene zadruga Videm, kasneje pa upravnik kmetijske zadruga Videm in Združene kmetijske zadruga Krško, vse do združitve v Agrokombinat Krško, ko je prevzel in zelo

uspešno opravljal odgovorna dela in naloge vodje komercialne Mercator-Agrokombinata Krško

Bil je predsednik občine Videm in sekretar občinskega komiteja ZK občine Krško ter član različnih poslovnih skupnosti in organov upravljanja. Svojo politično prakso je znal uporabiti tudi v družbenopolitičnih organizacijah delovne organizacije v njenem neprestanem reorganiziranju do današnje oblike.

Z nasmehom, s širino in odprtostjo, dosledno pošten in neposreden je bil Maks Babič kos problemom, naj je šlo za posameznega delavca, poslovnega partnerja ali preprostega kmeta, ali pa za zapleteno reševanje komercialnih poslov v razvoju samoupravnih organiziranosti našega trga. Za delo in čoveka mu ni bilo nikdar žal časa, za vsakogar je vedno znal najti pravo besedo. Poznali so ga tudi kot skrbnega očeta, ki je kljub številnim obveznostim našel čas za svojo družino. Posebno v pokoju se je rad posvečal svojim vnukom.

Za vse te vrline je bil Maks Babič odlikovan z redom republike z bronastim vencem, prejel je priznanje Osvobodilne fronte slovenskega naroda, več priznanj in pohval delovne organizacije M-Agrokombinata in zlato značko SOZD Mercator kot zgleden dolgoletni, vso delovno dobo zvesti delavec Mercatorja.

S svojim mirnim, prijetnim in človeškim nastopom je ublažil vse napetosti ter sproti uravnaval težave kolektiva in podjetja v najtežjih obdobjih kmetijstva. Rad je poudarjal, da je treba delati tako, da bodo naši otroci čez nekaj desetletij ponosni na delo, ki ga danes opravljamo, ker je v resnici njim namenjeno. Namenjeno zato, da bi ga nadaljevali, razvijali in bogatili po svoji podobi. To je bilo njegovo življenjsko vodilo.

Ivan Kozole

Mladi v žirovski »Sori«

Majda Treven – predsednica osnovne organizacije ZSMS

Vnovič povezani in v vnemi

Po dolgem mirujočem obdobju je v žirovski »Sori« zaživel delo mladinske organizacije. Na ustanovnem sestanku, ki ga je sklical izvršni odbor sindikata sta bila prisotna tudi direktor KGZ Sora ter predsednica občinske konference ZSMS Škofja Loka.

Po dolgem mirujočem obdobju je v žirovski »Sori« zaživel delo mladinske organizacije. Na ustanovnem sestanku, ki ga je sklical izvršni odbor sindikata, sta bila prisotna tudi direktor KGZ Sora ter predsednica občinske konference ZSMS Škofja Loka.

Imenovali smo člane predsedstva ter sprejeli program dela za prihodnje.

Program dela obsega:

- Uresničevanje nalog ZSMS
- Zavzemanje za izvajanje delegatskega sistema, zlasti pa povezava s sindrikatom in zvezo komunistov v zadrugi ter sodelovanje z njima
- Idejnopolično delovanje mladih pri sprotne evidentiranju kandidatov za strokovno usposabljanje v mladinski organizaciji in pri evidentiranju kandidatov za posamezne naloge
- Aktivno sodelovanje z občinsko konferenco ZSMS Škofja Loka
- Povezovanje mladih v zadrugi ter njihovo vključevanje v različne akcije

– Sodelovanje z aktivom mladih zadrugičnikov in aktivom kmečkih žena

– Organizacija delovne akcije v kraju

– Organizacija jubilejnih prireditvev in plesov

– Športno udejstvovanje in organiziranje izletov

Najprej mora osnovna organizacija pridobiti finančna sredstva, ki jih bo za svoje delovanje potrebovala. Za pomoč smo prosili Kmetijsko zadrugo, v okrilju katere delujemo, in OK ZSMS. Ker pa se ne mislimo naslanjati le na druge, v bližnji prihodnosti načrtujemo pogozdovanje z vsemi mladinci v zadrugi.

Nekaj načrtovanih nalog smo že uresničili. Tako smo se udeležili seminarja za vodstva OO ZSMS v Predvoru ter organizirali dve enodnevni smučarski na Črnem vrhu nad Cerknim in na Voglu.

Pričakujemo uspeh, saj smo se dela lotili resno. Upamo pa, da bo sta tudi obe družbenopolitični organizaciji v zadrugi pripravljeni sodelovati z nami.

Srebrni znak sindikata 1984

Draga Brus in njena razmišljanja

Za dolgoletno delo v sindikalni organizaciji je letos prejela srebrni znak sindikata Draga Brus. tovarišica Draga je vodja poslovne enote picerije »Parma« v sestavi temeljne organizacije Ilirija v Ljubljani. »Parma« je dobro znana vsem Ljubljančanom, predvsem pa študentom in dijakom, ki za razmeroma majhne denarce dobe okusno, kalorično in tudi na pogled lepo pizzo.

»Srebrni znak sindikata pomeni dolžnost razmišljati. Razmišljati o vlogi, pomenu in delu organizacije, ki si ji v enaindvajsetih letih praktično dal svoj prosti čas, in razmišljati o svojem lastnem prispevku in odgovornosti, ki si jo vtikal v njeno delo. Prvi del mojega razmišljanja je namenjen sindikatu kot družbenopolitični organizaciji nasploh, drugi del pa zadeva moj osebni prispevek in sindikalno delo v temeljni in delovni organizaciji.

Probleme gostinskih delavcev sem predstavila na dveh kongresih Zveze sindikatov Jugoslavije. Mirno lahko trdim, da sta bila oba referata kot tudi referati drugih gostinskih delavcev poslušani, slišani pa ne. To me vedno bolj napeljuje na misel, da je Zveza sindikatov kot institucija s svojimi forumi zgolj odmev ostalih družbenopolitičnih organizacij, pa tudi organov upravne oblasti, ne pa organi-

zacija, ki čvrsto zastopa interese delavcev in jih brani pred administrativnim odtujevanjem oblasti, to je pravice in dolžnosti samoupravnega odločanja.

Razmišljanje je kritično, vendar temelji na dejstvih, ki jih v vsakdanjem sindikalnem delu v temeljni in delovni organizaciji srečujemo. Moralno nesprejem-

ljiva se mi zdi ponujena rešitev za delavce z nizkimi osebnimi dohodki v obliki raznih socialnih pomoči, draginjskih dodatkov in podobne kramarije. Delavec, ki dela 8 ur, da pri delu vse od sebe, naj bi bil mnogokrat zaradi vzrokov in posledic splošno neurejenih pogojev gospodarjenja socialno ogrožen? Sa vam zdi to moralno in, če hočete, tudi idejno sprejemljivo? Vsi se zavedamo, da se lahko pokrijemo le z odejo, kakršno pač zmoremo, vendar je go-stinstvo delovno intenzivna dejavnost in si pač ne more privoščiti robota, ki bo stregel gosta. Družbene dejavnosti pa so zanj povsem enake in na področju energetskih virov še večje, kot veljajo za ostalo gospodarstvo.

Pogoji gospodarjenja so torej tisto, o čemer bi morali razmišljati sindikati kot institucija in se boriti zanje in na tem področju doseči in uresničiti borbo za delavca, ne pa se pogajati, ali socialne podpore ali ne. Za vse ostalo pa smo v temeljnih in delovnih organizacijah odgovorni sami. Notranjih rezerv, organizacije dela, racionalnosti na vseh področjih nam ne bo odkril noben forumski organ. V temeljni organizaciji smo sindikat vsi, le ta »vsi« potrebuje motor, ki daje impulze, usmerja in usklajuje. In če sem dvajset in še nekaj let delček tega motorja, je to moja moralna in delovna dolžnost. Zato se sprašujem: ali ne bi morala, mogla in zmogla v tem stori še več, bolje in učinkoviteje?

51. mednarodni kmetijsko-živilski sejem v Novem Sadu

Mile Bitenc

Našim tovarnam in vinarjem veliko priznanj

Že enainpetdesetič povrsti so se odprla vrata največje jugoslovanske prireditve – sejma s področja kmetijstva in agroživilstva. Osrednje geslo letošnje manifestacije v Novem Sadu je pridelava hrane in številni razstavljalci so se še posebej potrudili, da bi prikazali kar največ in najboljše.

Novosadski časopisi so poročali kar o 256 novih proizvodih, ki naj bi obogatili naše mize. Letos na sejmu, ki ga je slovesno odprl predsednik predsedstva Gospodarske zbornice Jugoslavije, Emil Dobarić, sodeluje več kot 1800 razstavljalcev iz Jugoslavije in 72 držav Evrope, Azije, Afrike in Amerike.

Tretje leto zapored sodelujemo tudi mi. Prav letos je naš razstaveni prostor še posebej lep in privlačno urejen. To so potrdili mnogi obiskovalci, predstavniki in tudi uprava sejma.

Že lani sem zapisal, da je prva že pred vrsto let začela na teh prireditvah sodelovati naša Emba, kot SOZD pa nastopamo tretjič. Letos smo v razstavo vključili še nekaj organizacij iz Mercatorja. Poleg Embe sodelujeta obe tovarni mesnih izdel-

kov (TMI iz Ljubljane in Postojne), Slovenija sadje in Agro-kombinat Krško, prvič pa tudi Eta, Konditor in Kmetijska za-druška Cerknica.

V navadi je, da na spomladanskem kmetijsko-živilskem sejmu v Novem Sadu strokovne komisije ocenjujejo živilske proizvode. Tako se tudi letos lahko pohvalimo z vrsto dobrih ocen. Agrokombinatova vina so ocenili takole: cviček in sremičan sta prejela srebrno medaljo,

modra frankinja pa zlato medaljo za kakovost.

Z dobrimi rezultati ocenjevanja se lahko spet pohvali postojnska tovarna mesnih izdelkov. Za ocenjevanje so prijavi-li 15 izdelkov. Od teh je inšpekcija izločila 2, 13 pa jih je ocenila; nagrajenih je bilo šest izdelkov. Poglejmo, kakšna so priznanja: veliko zlato medaljo si je prislužila furlanska salama. Kar tri zlate medalje je komisija podelila za naslednje izdelke: pečena hamburška slanina z nadevom, kraški zašink in prava kraška panceta. Mortadela Mercator z govejim in svinjskim mesom je dobila srebrno medaljo, pršut Lipica pa bronasto.

V času, ko sem v Novem Sadu pripravljal ta zapis, so mi sporočili, da je ob 50. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu, ki je bil lani, naša Emba za dobro sodelovanje in predstavljanje svojih proizvodov prejela posebno diplomu.

V toplih dneh bomo verjetno pogosteje odšli na izlete in povsod bo z nami nepogrešljiv prijatelj – Radenska. Žejo nam bo gasila mineralna voda, pa pijače iz družine STIL in Swing.

Vsaka pijača ne odžaja enako dobro. Važno je, da je prijetnega okusa, da je pravilno ohlajena in tudi zmerno sladka; da je seveda brezalkoholna in osvežujoča. In če je povrh vsega še nizkokalorična, potem bo pravišnja. Vse to je v pijači, ki ima ime Stil.

Dobro leto je preteklo, ko smo se brez objokovanja in solz poslovili od sicer dobrega, starega Deita, a na Stil smo se navadili takorekoč čez noč – ker je dober, ker odlično osveži, ker ne redi, ker ima štiri prijetne okuse, ker se odlično meša z drugimi pijačami, ker ima Stil pač svoj stil...

Jugoslovani smo Stil sprejeli ugodno, o čemer zgovorno pričajo številke. Lani smo ga v Radenski prodali, kar 55 milijonov litrov. Če to številko primerjamo s prodajo Deita leto poprej, ugotovimo, da je bilo Stila prodanega kar 10,5 milijonov litrov več.

Tudi pri drugih Radenskih pijačah podatki govorijo o precej povečani prodaji. Tako so v primerjavi z letom poprej lani prodali kar 12 milijonov litrov več mineralne vode, Swinga pa 4 milijone litrov več.

Opozorilo bralcem

Kadar želite sporočiti spremembo v zvezi z vašim naslovom, na katerega prejemate časopis, lahko to opravite pisмено ali po telefonu na naslov: SOZD Mercator, Center za obveščanje, Katja Jesenovec, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 5, telefon 218-522, int. 74. Pri tem nam boste olajšali delo, če se boste sklicevali na vašo številko na računalniškem izpisku vaše adrese.

Kam na dopust?

Vsak dan vse bolj zategujemo pas. Marsikaj bo treba opustiti, a za dopust in počitnice bo treba le najti čas in denar. Mercator-Turist je pripravil poceni počitnice v Martinščici na Cresu in cene, ki nam jih je ponudil, so res vabljive. Vendar pa – do kdaj bodo še veljale?

Martinščica na Cresu sicer še ni zaslovela kot vrhunsko turistično letovišče na Jadranu. Prav je tako in držimo pesti, da bi še dolgo ostala idilična obmorska vasica z malimi penzionisti s turističnimi sobami pri zasebnikih in z avtokampom »Slatina«.

Tam je veliko lepega vremena, dosti sonca in le malo dežja. Morje je toplo, plaže so lepe – ni mestnega hrupa in vrveža. To pa je tisto, kar si na prijetnem dopustu vsi želimo.

Mercator Turist vabi na počitnice v počitniške prikolice, ki so urejene za dve odrasli osebi in za enega ali največ dva otroke. Tabor je v lepem okolju, med samim zelenjem; ima trgovino, restavracijo, dve pivnici in naprave za šport in razvedrilo.

Sedem polnih penzionov stane za odrasle v juniju in septembru 5.500 din (otroci do 7 let 3.900 din, od 7 do 14 let 4.700 din) v juliju in avgustu pa 6.900 din (otroci do 7 let 4.900 din, od 7 do 14 let 5.900 din). Če bo za takšne počitnice dovolj znanja, bo Mercator Turist organiziral iz Ljubljane prevoz z avtobusom. Za tiste, ki bodo odšli na pot s svojimi avtomobili, pa ni odveč podatek, da je od Ljubljane do Martinščice približno 200 kilometrov.

Več informacij boste lahko dobili v Mercator Turistu na Tavčarjevi 6, ali po telefonu (061) 312-254 in 317-285.

Mile Bitenc

Mercator na novosadskem sejmu. Foto: Branko Vodušek

Dobre jedi iz knjige

Felicita Kalinšek:
SLOVENSKA KUCHARICA

Nova, že 19. posodobljena izdaja SLOVENSKE KUCHARICE je priljubljen, zanesljiv in uporaben kuharski priročnik, prilagojen današnjim razmeram in načinu kuhanja. Cenijo ga tako strokovnjaki, kot ljubitelji kuhanja, ker je pregledno urejen, recepti pestri in bogati, dodana pa so poučna in nazorna navodila za strežbo, shranjevanje živil, vkuhanje i. sl.

764 str., 760 dinarjev

Dražigost Pokrn: DIETNA
KUHINJA

Knjiga je zanesljiv priročnik o tem, kako se hranimo, da ostanemo zdravi in kako si s pravilno prehrano izgubljeno zdravje zopet pridobimo. Avtor, doktor znanosti na področju fiziologije prehrane, opira svoja dognanja na zbirko kakih 500 najbolj znanih dietnih receptov. V knjigi je obdelal tudi tista poglavja dietetike, ki jih kuharske knjige navadno ne obravnavajo, medicinske pa le deloma. 272 str., 350 dinarjev.

Mercator Turist nudi prostor

Razstava v maju

V poslovalnici Mercator Turista na Tavčarjevi 6 v Ljubljani je bila ves mesec maj na ogled razstava slikarja naivca Borisa Žoharja, ki se je 1952. rodil in živi v Ptuj.

Vsi njegovi motivi so vzeti iz tradicije kurentovanja. Njegove živobarvne slike na platnih – od srednjevelikega formata do miniaturne – skoraj realistično upodabljajo pohode in ritual kurentov in njihovo poskakovanje. Vendar pa slikarjev cilj ni dokumentiranje tradicije, marveč so mu kurenti simboli različnih

človekovih stanj – od množičnega zanosa do osamljenega in tragičnega umiranja. Tako Žoharja lik kurenta ne utesnjuje, ampak slikar podreja figuro pripovedi o človeku nasplo.

Boris Žohar je imel že več samostojnih razstav in bil udeleženec tabora likovnih samorastnikov v Trebnjem vse od leta 1979. dalje. V Mercatorju smo se z njim že srečali skozi predstavitev v tem časopisu.

Hvalevredno je, da Mercator Turist svoj sicer tesni prostor odstopa samorastnikom, svojim obiskovalcem pa poleg svojih uslug nudi, če že ne več, informacije o likovnem iskanju, ki je živo in nastaja mimo akademij in galerij. J. N.

NAROČILNICA KKK št. ...

Priimek in ime
Naslov
Poklic roj.
Reg. št. os. izk. izd. od
Zaposlen pri
Naslov del. org.
NAROČAM NASLEDNJE KNJIGE:

Račun bom poravnal: a) v enkratnem znesku
b) v obrokih (do 3 obr. brez obresti, do 6 obr. 6% obresti, do 10 obr. 12% obresti od naročila)
najmanjši obrok je 500 dinarjev

Datum Podpis

Naročilnico pošljite na naslov:
CANKARJEVA ZALOŽBA, Ljubljana, Kopitarjeva 2

**v ovojnici čimprej, najpoz-
neje pa do 13. junija 1984,
pošljite na že znani naslov:
Mercator, Studio za EP,
61000 Ljubljana, Breg 22, s
pripisom - »Nagrada kri-
žanka Deline«.**

bo pravilna, pri žrebanju ne bo-
mo upoštevali.

Točen naslov delovnega mesta
(DO ali TOZD, mesto in ulica)

Izpolnjeni kupon priložite rešitvi križanke, na ovojnico pa obvezno prapišite »Nagradna križanka«, sicer rešitve, čeprav bo pravila, pri žrebanju ne bomo upoštevali.

Srečanje trgovine in industrije z malim gospodarstvom
Center za obveščanje

Ni stvari, ki je ne bi znali narediti sami

Teden dni pred pričetkom poslovnega srečanja industrije in trgovine z drobnim gospodarstvom na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani (24. do 27. maja) je bil na sedežu sozda Mercator skilcan sestanek, katerega namen je bil, prvič, dogovoriti se o možnosti nastopa Mercatorja na tej prireditvi, hkrati pa, kar je še pomembnejše, dogovoriti se o nadaljnji organizirani povezavi in razvoju kooperacije naših trgovinskih, proizvodnih, industrijskih in storitvenih dejavnosti z drobnim gospodarstvom.

Na sestanku, ki ga je vodil namestnik generalnega direktorja ob sodelovanju s predstavnikom komercialne sozda, so sodelovali predstavniki Mercatorjevih organizacij: MIP s Ptuja, Nanosa iz Postojne ter Grosista, Sadjia zelenjave in Tehne iz Ljubljane. Na sestanku je bilo dogovorjeno, da se Mercator udeleži poslovnega srečanja, kakor so poimenovali regijski sejem v Ljubljani, in da je s svojimi izdelki in pismeno ponudbo zastopana poslovna enota tozda Veleprodaje s Ptuja, Kooperacija Maribor. V okviru Mercatorja odnosno MIP Ptuj je ta enota doslej najbolj razvila in razširila oblike sodelovanja z drobnim gospodarstvom ter ima pri tem, po zagotovitvi vodje enote, veliko dobrih izkušenj, pa tudi nadaljnje pripravljenosti in optimizma.

Udeleženci sestanka so morali ugotoviti, da krog navzočih ni dovolj širok, da bi mogel predlagati zamisli o nadaljnjem organiziranju tovrstne kooperacije v Mercatorju. Problematično je treba razgrniti na poslovnem svetu sozda. Naj se ugo-

tovijo potrebe članic po sodelovanju z malim gospodarstvom, hkrati pa je treba najti primerno obliko organiziranja ustrezne službe ali več teh služb. Pri akciji pa ne bo mogoče pogrešati interne banke in M-Mednarodne trgovine, prav zaradi nekaj ključnih vprašanj pri takšni kooperaciji, ki so vezana na vlaganje sredstev v surovine, na uvoz surovin in kjer so tudi velike možnosti plasiranja izdelkov na zunanji trg.

V družini Mercator je veliko dejavnosti, od industrije in uslužnostnih dejavnosti do maloprodaje izdelkov široke porabe, katerih primanjkuje in bi jih bilo mogoče dobiti le iz uvoza. V kooperaciji z malim gospodarstvom bi ugotavljali, katere izdelke ali stroje potrebujejo eni, kaj od tega in ob kakšnem sodelovanju pa lahko zagotovijo drugi. Po zagotovitvi mariborske poslovne enote Kooperacija, ni stvari, ki je obrtniki, povezani v kooperaciji, ne bi mogli narediti.

PE Kooperacija v Mariboru je bila ustanovljena pred približno 10. leti v okviru nekdanje Izbire,

ki se je združila z Mercatorjevo Panonijo v Ptuj. Zdaj je v njej zaposlenih 10 ljudi, katerih lanske realizacija je znašala 75 milijard dinarjev. Potrebe oz. naročila so prerasla prostorske in kadrovske zmogljivosti enote. Morali bi najti obliko, kako naprej. Sedaj poslovna enota Kooperacija prevzame naročilo, vse od projektiranja do zagotovitve surovin. V posel vključiti tudi po 20 ali 30 kooperantov posameznih strok. Delajo na podlagi proizvodnih sestankov, na katerih se dogovorijo še za morebitne dodatne izvajalce. Več projektov so razvili sami. Vse narejeno je realizacija te poslovne enote (v bilanci). Nosilec posla je navadno tisti, ki proizvod skompletira, in tega bremenijo tudi z materialom.

Na samem sestanku se je pokazalo, česa manjka – medsebojne obveščenosti o potrebah enih in o možnostih drugih. Tako je n. pr. predstavnik Sadjia zelenjave iz Ljubljane na seji omenil, da iščejo ponudnika oz. izvajalca za zložljiv PVC embalažni zaboj (»da ne bi prevažali zraka«), navzoči vodja Kooperacije v Mariboru pa je povedal, da tak zaboj oni že imajo.

Po drugi strani je predstavnik M-Tehne, tozda Cibes povedal, česa vsega manjka pri servisiranju pisarniške mehanizacije in pri elektroniki. Njihove letne potrebe so vredne okoli 3 milijarde dinarjev. Treba bo torej organizirati službo, ki bo usklajevala povpraševanje in ponudbo.

prepozno prijavil, kar na črno pa ni bilo dovoljeno delati brlogov.

Služba za načrtovanje živalskih družin ni bila kos obširnemu področju. Zanj je bilo pričeto odločati za enega samega otroka, lososi so se uprli utrjujočim potovanjem po rekah navzgor in jim je postalo prav malo mar, kje se bodo drstili in če se sploh bodo, jelenom se košute sploh niso zdele več privlačne in očarljive, prav be-daste so se jim zdele, kužki so se v času ženitev prenehali pretepiti, poležavali so doma, kratka, nujna za ohranitev vrste je popustila.

Počasi je vse v naravi ubiralo nepravdo pot. Repa je tu in tam zacvetela modro, ni bilo več pravilo, da na jablani ne bodo zrasli paradizniki, največ nereda pa so med rože in take stvari zanesle čebele, ki so se pričele ustanjavljati pacifistične odrede, družile so se s sršeni, ves med, ki so ga nabrale, pa so požrle same.

Nekdaj krvoločne rise je minila želja po ubijanju, da so se pričeli klatiti po smetnjakih in iskali hrano, ali pa so se vpisali med vegetarijance, zvite lisice je naplaval že vsak neumen zajec, kokoši niso več položile krempljca na gnojišče, da se ne bi umazale, da ne govorimo o petelinih, ki so zjutraj poležavali do desetih.

Strokovne službe so si pulile la-se, analizirali so stanje, seje so se vlekle pozno v noč. Vse je bilo narobe. Jasno, da je neravnovesju v naravi sledil gospodarski polom. Cene sončne energije so vrtoglavo rasle, da si je kar ni bilo več mogoče privoščiti (tistim z nizkimi družinskimi prejemki so jo že tako zdavnaj odklopili), to pa je povleklo za sabo še cene vsega ostalega. Tone in tone papirja so porabili za razprave, na stotine milijonov so porabili za seminarje, zasedanja in podobne prireditve. Kralj je prebedel vse noči in sestavljal motivacijske govore. Toda poti nazaj ni bilo. Zemlja se je vrtela vse bolj čudno in mislim, da so nazadnje vsi globoko zamrznili...

Naj vas ne poliva kurja polt ob misli, kako bi bilo, če bi nas doletelo kaj takega. Hvalabogu, pri nas te stvari še vedno ureja narava. Tu pa se ve, kdo pije, kdo plača. Če pa kdo počenja neumnosti, je sam odgovoren zanje in sam nosi posledice...

Malus M. Tozd Contal

Za mercatorovce van Slovenije

5. sednica radničkov sveta SOUR Mercator

Delegati koju su se 24. aprila sastali na 5. sednici radničkov saveta SOUR bez rasprave su usvojili referate, predloge i zaključke koje su pripravile stručne službe i komisija.

Izveštaj o poslovnim rezultati-ma SOUR u 1983 godini je zaka-snio, jer su sada interesantnije ocene poslovanja ovogodišnjega kvartala. Izveštaj je naglasio neke od problema, koji će se, s obzirom na mere tekuće ekonomske politike, još više osetiti u poslovnim rezultatima ove godine. Delegati su smatrali, da je Radna zajednica SOUR Mercator sve zadatke koji su opredeljeni planskim aktom u 1983 godini, obavila zadovoljavajuće i pri tom racionalno i u skladu sa samoupravnim aktima postupala sa sredstvima za rad i razvoj.

Delegati radničkog saveta su potvrdili i predlog koordinacionog odbora sindikata SOUR za nov sastav redakcijskog odbora

lista Mercator in njegovog odgovornog uradnika te izabrali delegata za skupštinu Konzorcija za poljoprivredu kod Ljubljanske banke.

Isto tako su delegati jednoglasno usvojili i predloge komisije za utvrđivanje prava na korišćenje solidarnostnih sredstava zajedničke potrošnje. Odluka radničkog saveta je, da su sve organizacije udruženog rada koje su ove godine zahtevale taj zajam, stekle pravo na ta sredstva i nadamo se, da su i sve OUR na koje se taj zaključak odnosi, odluku radničkog saveta već ispunile.

Svi važni zaključci sednice radničkog saveta navedeni su na strani 2 ovog broja.

Dogovarjanje izmedju članica SOUR KIT i SOUR Mercator
Centar za obveščavanje Mercatora

U Sloveniji priprema se nov veliki SOUR

U cilju da se obezbedi jače i dugoročno orjentisano povezivanje poljoprivrede, prehranbene industrije, trgovine i servisnih delatnosti u Sloveniji, došla je inicijativa da se udruže OUR iz sistema SOUR KIT in SOUR Mercator, pa i nekih drugih, dosada u nekih od širih sistema neuključenih poljoprivrednih radnih organizacija, u jedinstvenu SOUR. Namera – ojačati međusobno reprodukciono i granskop tih organizacija udruženog rada, ubrzati razvoj i racionalizaciju u poslovanju agroživilstva, a pri tome zadržati odnosno još pojačati dosadašnje reprodukciono i gransko povezivanje sa drugim organizacijama udruženog rada u Sloveniji i Jugoslaviji.

U Ljubljani su u razmaku od mesec dana, održana dva sastanka predstavnika navedenih SOUR. Na poslednjem, 22. maja, oko 40 učesnika raspravljalo je o radnom materijalu koji će biti dan u javnu raspravu o udruživanju i koji su pripremili dva generalna direktora iz dve SOUR. Već su na prethodnom sastanku formirane određene komisije za pripremu detaljnih predloga, o sadržaju i postupku udruživanja.

Na poslednjem sastanku bilo je dogovoreno, da komisije pri-

preme, odnosno upotpune, svoje predloge do 15. juna, kako bi na ovaj način dopunjen, osnovni materijal bio pripremljen za širu raspravu i naišao na podršku samoupravnih i društveno političkih faktora u svim delovima postojećih sistema SOUR. Još ove godine udružene OUR i OUR obe SOUR počele bi sa poslovanjem u okviru novo9 SOUR 1. januara 1985.

Više o ciljevima udruživanja i elementima koji na navode, možete pročitati na stranama 8 i 9 ovog broja Mercatora.

EVIDENCA NASPROTNIKOV EVIDENCE

Poročil o realizaciji zunanjetrovinskog plana za april 1984 niso poslale naslednje naše OZD, članice SISEOT:

MERCATOR – TRGOAVTO KOPER
MERCATOR – KZ LOGATEC
MERCATOR – KZ CERKNICA
MERCATOR – KONDITOR
MERCATOR – OGRAD, ORMOŽ

V primerjavi s prejšnjimi meseci se stanje še naprej izboljšuje. S tem pa je še večja teža odgovornosti preostalim najvztrajnejših nerednežev. Evidenca je okrnjena in nevalitetna že, če manjka samo eno poročilo. Ljubljana, dne 21. 5. 1984

Mercator

Glasilo delavcev in zaruženih kmetov SOZD Mercator, n. sub. "b". Ljubljana, Aškerčeva 3. Izdaja Centar za obveščanje SOZD Mercator. Uredništvo: Aškerčeva 5, 61000 Ljubljana. Telefoni: odgovorni urednik 221-044, novinar in tajništvo uredništva 221-010 in 218-522 (int. 74).

Uredniki odbor: Kristina Antolič, Marko Bokal, Mile Dolenc, Meta Malus, Sergej Paternost, Ljuba Sukovič, Mirko Vaupotič.

Odgovorni urednik: Jaro Novak. Tehnični urednik: Dušan Lajovic.

Tiska ČGP Delo Ljubljana. Glasilo prejemajo delavci, združeni kmetje, učenci in upokojeni sozda Mercator. Izhaja zadnji petek v mesecu. Naklada: 14.000 izvodov.

Po mnenju pristojnega republiškega organa je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Pravljica – pripovedka

Nekoč, pred mnogimi leti, je bila na koncu sveta neka dežela. Čisto v redu dežela. Prebivalci so živeli zmerno prijetno, ukvarjali so se z vsem mogočim, s turizmom, z industrij, kmetovali so, lovili ribe – skratka – nič jim ni manjkalo.

Kar zadeva državno ureditev, je bila dežela samoupravno kraljevstvo. Z vsemi samoupravnimi telesi, najuglednejši pa je bil, jasno, kralj. Pa se je nekega dne zgodilo, da je kralj posedal s sinčkom v senčnem kraljevskem vrtu. Malo sta lenarila, malo čebljala, mati kraljica pa je bila zadovoljna, da je za kakšno urico sama s svojimi ženskimi problemčki in težavami.

Pa je vprašal kraljevič, ki je štel dobra štiri leta; očeta kralja: »Očeka, zakaj sonce zjutraj vziđe in zvečer zaide?«

»Ker se zemlja vrti, sinko.«

»Zakaj pa se vrti?«

»Vrti se pač, ker se vse v vesolju vrti. Od nekdanje je tako in tako bo še naprej.«

»Pa zakaj je tako,« sinek ni odnehal.

»Kaj jaz vem, zakaj, tako je pač, tako ureja gospod Naravnik!«

In tisti hip se mu je na čelu zarisala globoka guba. V deželi je vse te zadeve urejal gospod Naravnik. Bil je ničkoliko star in nikoli se nihče ni brljal za to, kako je gospod Naravnik urejeval. Vse je teklo kot po maslu in v redu. V šoli so se sicer naučili vseh fizikalnih ter takin in onakih zakonov, osvojili so vse znanje o evoluciji, o genetiki, filozofiji. Vse znanje so razvrstili v znanosti, vede in umetnosti, nikoli pa ni nihče skušal odgovoriti, ZAKAJ TAKO in kje je ZACETEK in SMISEL vsega.

»To ne gre, to ne gre,« je godrnjal kralj in kar verjeti ni mogel, da ni o tem že kdaj razmišljal. Samoupravno kraljevanje je supermoderen družbeni red, človeški razum je dosegel ekstrem, tele zadeve pa dišijo po misticizmu. Vsak zakaj ima svoj zato, v vsej deželi pa pozna zato, ki pojasnjuje vse zakaj, le gospod Naravnik. Pri priči in pod nujno je potrebno samoupravno urejati tudi to!

Kolesje se je zavrtelo. SIS-i so množično nastajali, najmoderneje-

še analitske službe so razčlenjevale, računale, da so kompjuterji kar bruhalo rezultate in načrte za novo, samoupravno ureditev narave. Gospoda Naravnika sicer niso mogli upokojiti, ker je imel ničkolikoletni delovni staž, so ga pa postavili za svetnika in živ dan ga nihče več ni vprašal za nasvet.

Kralj si je od zadovoljstva čohljaj brado: samoupravno kraljevstvo s samoupravno urejeno naravo! Razvojni višek!

Tisto leto je bilo briljantno (kasneje natančne analize so pokazale, da še po zaslugi gospoda Naravnika).

Že naslednjo pomlad pa se je zgodilo, da je neka območna skupnost za spomladansko ozele-nitev, zatajila. Marca meseca so proti nebu štrlele zimsko gole veje dreves. Nobenega brstenja, nobene trobentice ali zvončka. Člani SIS-a za ozele-nitev so sicer pripravili vse potrebne načrte že januarja, toda... na prvi seji nesklepčnost, na drugi pomanjkljivosti v predlogu... Preden so spravili na svetlo čistopis samoupravnega sporazuma z dodatkom k dodatku dodatka, in preden je bil enoglasno izglasovan, je preteklo toliko časa, da so se rezultati pokazali šele v septembru.

Seveda so takoj ustanovili dodatne strokovne službe, ki so za drag denar poskrbele, da so težavo kolikor toliko spravili v red. Pa se je postavila po robu SZDSE (Služba za distribucijo sončne energije), češ da so v septembru norme čisto drugačne, takoj je do-ločila nove cene in celo zagrozila, da bi tako negospodarno ravnanje utegnilo sprožiti sončne redukcije... Težave so se pričele kopiti...

Že na jesen je začela šepati tudi genetska samoupravna skupnost, SIS za pravočasno odpadanje listja z dreves, živali so zamujale s prijavami za zimsko spanje (med spanjem so namreč dobivale socialni dodatek zaradi začasnega znižanja telesne temperature in mobilnosti, pa tudi sonce je bilo ceneje, ker so dremale v temnih luknjah), in zgodilo se je, da ni bilo redkost videti medveda, ki je sredi januarja tacial naokrog, ker se je